

AOL

Nr. 22

2 Juuni 1923

DAAMIDE TUALETTIDE SPETSIAAL-ÄRI

HAAPSALUS, KARJA T. 3.

J. SAAR

NAROOVA - JÕESUUS,
MEREKÜLA TÄNAV 32.

TALLINNAS, NARVA MAANTEE NR. 19.

ALATI SUURES VALIKUS ELEGANTSSED VIIMASTE
MOODIDE JÄRELE VALMISTATUD DAAMIDE KLEIDID,
KOSTÜÜMID, MANTLID, PLUUSID JNE.

VALMIS JA TELLIMISTE JÄRELE, TÖÖ OSAVATE MEISTRITE JÄREL-
VALVEL, KIIRE JA KORRALIK. HINNAD VÄLJASPOOL VÕISTLUST.

PABERROSSID

„%TUBAK“ TALLINN

ON

EESTLASTE
ETTEVÕTE

BALTISKI MAANTEEL Nr. 19

Vabriku telefon 8-68 ja kontori telefon 20-86

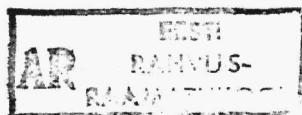
Ajakiri

„Agu“

on soliidsetele äri-
dele väga sünnis
kuulutamiseks.

Kuulutustel selles ajakir-
jas on kestav mõju,
neid ei vaadata üks, vaid
k ü m m e k o r d a,
sest pildiajakirja ei
visata lugemise järele
ära, nagu ajalehte. Selle-
pärast kuulutage „Agu’s“.

Kuulutused ära anda
või saata „Päevalehe“
kontori, Tallinnas.

KIRJANDUSE,
KUNSTI JA
KULTUURI
AJAKIRI

TOIMETAJA
ED. HUBEL
VÄLJAANDJA
TALL. EESTI
KIRJ.-ÜHISUS

ILMUB IGA NÄDAL

I AASTAKÄIK

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS, PIKK TANAV 2

TOIMETAJA KONETUNNID ÄRIPÄEVIL 1-2

EESTI NÄITUSTE ARENEMISKÄIK.

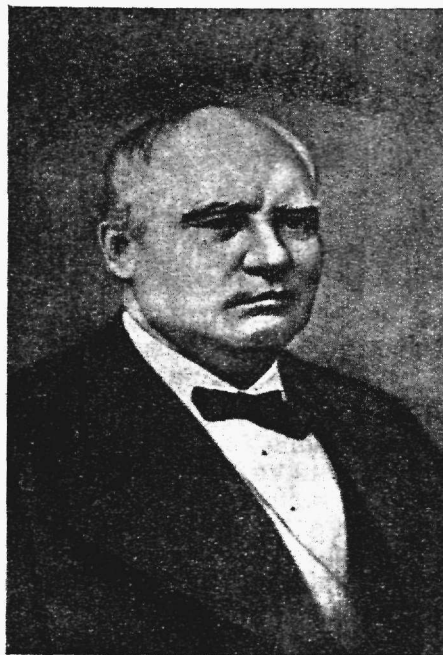
„Aegamööda asjad käivad“ vanasõna. Maksab see ütetus siis eriti veel Eesti asjade Kõrvale jättes meie rahva edu- ja arenemiskäiku ta endisel vabadusajal, mille vili meil ajaloo õnnetu pöörangu tõttu kaduma läks, on Eesti uuemaegne omapärane isetegevus kestnud alles kõigest kaks, vaevalt kolm rahvapõlve. Et selle aja jooksul meie rahvas on saanud puruvaesest teotegijate kogust iseseisvaks kultuurrahvaks, on õieti suurepärase edu, mis eestlaste usinusest ja tublidusest tugevat tunnistust annab.

Kuid sellest lühikesest arenemisest oleneb loomulikult ka nähtus, et kõik meie edusammud on alanud esiti koguni väikselt ja võimetult, niisugustena, mis praegusele põlvele koguni tühistena tunduvad. Kuid kõiki sündmusi tuleb hinnata nende aja- ja olutingimiste kohaselt, muidu saab otsus vildak. Seda mõõdupuud tuleb tingimata tarvitada Eesti näituste arenemisloo juures, mida siin ligemalt jälgida tahame. Sest kogu Eesti eduloos ja kultuurkäigus on õige tähtis ase otse Eesti näitustel. Nad on olnud omakohast

õige tugevaks hoovaks, tubliks tõukejõuks ja tähtsaks teguriks Eesti üldises tõusus, ta isetegevuse ja edupüüde juures. Et need esiti väetilt ilmusid, oli üsna loomulik. Meieaegse võimuka traktori eel pidid käima põluharimises teed valmistamas mitmet moodi muud künniabinõud ja alguse tegi armetu „seanina“ — puust hark — mullatuhnimiseks. Aga selleta poleks traktorini jõutud.

Senist näituste arenemiskäiku Eestis võime jagada üldiselt kolme ajajärku, millel igal nüüd ligikaudselt oma juubel käsil on või ees seisab. Umbarvus on möödas kolmveerand-sada aastat näituste esimese idutsemise algusest, poolsada aastat nende elluärkamisest, veerand-sada aastat nende hoosse saamisest.

Sellekohaselt jaotame käsiloleva ülevaate Eesti näituste arenemisloost kolme ossa. Vanemast ajast kõnel-des tuleb paremaks arusaamiseks puudutada mõnda asja, millel küll otsekohe näitustega tegemist pole, aga Eesti kultuuri algusloo peale mõndapidi valgust heidavad.

J. V. Jannsen,
esimeste Eesti näituste asja õhutaja.

I. Näituste tekkimise lugu.

Teatavasti vabanes meie rahvas pärispõlvest vähe üle saja aasta eest — Põhja-Eestis aastal 1816., Lõuna-Eestis 1819. See oli uema aja Eesti eduloos esimene suur ja ülitähtis murrang, mille tõttu alles võimalus avati kõigele muule edule. Aga nii suurmõduline kui rahvale vabainimeste õiguste andmine põhimõttelikult küll oli — tegelikult ei toonud see esiotsa suuremat muutust. Sest ka vabas põlves jäi „talurahvas“ (seda oli siis kogu Eesti rahvas) enda „mõisavanema“ käsu- ja mõjualuseks, temale töötégijaks. See seisukord kestis peatselt muutmata umbkaudu veerand-sada aastat. Meie maal võimupidav kiht arvas rahvale isikuvabaduse andmisega kes teab mis hüglatöö ära teinud olevat ning jäi selle järele enda „võidupärgadele“ puhkama, mõeldes et nüüd kõik hästi läheb.

Aga ei läinud! Nii väga ülendatud „vabakontraht“ mõisniku ja talupoja vahel mõlemate „heaksarvamise järele“, ei toonud kaugeltki seda vilja, mis oodati, vaid tihti otse vastupidist.

Vaimliselt võis rahvas vabainimestena küll hõlpsamalt arenema hakata, kui pärispõlves, majanduslikult aga vajus ta edasisaamise asemel tükati veel tagasi.

Selle asjaolu kurvad tagajärjel tulid nähtava eelmise aastasaja viiendal aastakümnel kolmel kujul. Eestis oli mitmel aastal järjestikku viljaikaldus, mis suurelt jaolt oli tingitud otse majanduslisest halvenemisest, viletsamast põlluharimisest. Selle tagajärjel tuli mitmel pool õige pigistav näljahäda. Kuna inimestel nüüd juba vabadustunne ikka enam selguma hakkas, ei suudetud kitsikust mitte enam nii tuimalt kanda ja kannatada, kui varemini pärispõlves pidi tehtama, vaid otsiti mingit teed väljapääsemiseks. Ja selleks avanesid kaks võimalust. Esimene maalt väljarändamises, mis sel ajal, eestlaste siia maale asumise järele, esimest korda avalduma hakkas. Oli kuulda, et kusagil kaugel soojal maal paremaid elupaikasid saada olevat kui siin, ja hakati sinna kippuma. Tõepoolest läksid juba

sellel ajal, umbkaudu 80 aasta eest, esimesed Eesti väljarändajad Volga kallastele. Et aga terve liikumine koguni korraldamatult sündis, ligema ettevalmistuseta ja asjatundmatult, äpardus see siis täiesti, tõi minejatele õnne asemel õnnetuse, mida tuntud „Laksi Tõnise laul“ värvikalt kujutab. Pealegi tehti kodumaal kõik mis võimalik, et väljarändamise hoole tõket luua. Sest selles nägid ka ärksamad eestlased — Kreutzvald ja Fählmann — oma rahvale hukatust ja tõstsid hoiatavat häält. Otse hädaohtu aga ähvardas see tuua „maaisandatele“, kellel niiviisi tööjõud kaduma kippus minema.

Palju hädaohtlikumaks kujunes aga kolmas kõnes oleva aja nähtus — „Vene usu“ meie maale tulek. „Ilmakell, mis väga hele, kuulutas ta õnne meile, et kes oma usku jätab, Vene usu vastu võtab, sellel hingemaa siis antaks, mõisa orjus mahapandaks.“ Nende rahvasuus laialt liikuvates sõnades on mainitud nähtuse laad väga tabavalt kujutatud. Majanduslises kitsikuses viibiv ja vaimliselt kängus seisev rahvakogu haaras isugavõimalusest kinni, et „keisri usu“ oman-

Nuustaku alevik,

kus esimene Eesti näitus 1876. a. korraldati.

damisega ka keisri hoolitsemise ja toetamise osaliseks saada, mida temale usuvahetuse apostlid agaralt ette kujutasid. Tagajärjeks oli, et Lõuna-Eestis, kus liikumisele värvad avatud, kohati kolmandik ja poolkohati koguni suurem osa (Kihnu saarel kõik) rahvast „keisriusuliseks“ sai (Põhja-Eesti, Tallinna kubermang, jäi kõnesolevast liikumisest üldse puutumata, vist küll kõrgema võimu näpunäitel. Taheti enne näha, mis Liivimaal asjast välja tuleb).

Mida maaisandatele nende õiguse- ja kohusetunne nendest valitsetava maa kohta kahjuks mitte ei õpetanud, seda õpetasid nüüd karmilt nende peale tulnud hädaohud. Rahvas kippus nälja sunnil rahutuks minema, selle tõttu välja rändama ja usku vahetama. Kõige kolme nähtuse taga varitses aga nende mõjuvõimu langemine. Selle hirmuga ärgati üles ja asuti võimalust mööda olukorra parandamisele, et vähemate ohvritega suuremaid ära hoida. Selle

tõttu tekkis Eesti rahva ajaloos teine suur murrang. Võeti ette parandusi ja muudatusi mitmel alal, mille tõttu tõesti riigivõimu vahelesegamist meie maa oludesse seks korraks eemale hoida saadi.

Kõnesoleva murrangu tähtsamatest saavutustest oleks nimetada vaimlisel alal kiriku rohkem liginemist rahvale, rahvakoolide eest paremat hoolitsemist, kooliraamatute ja üldse Eesti kirjandustoodete muretsemist, eriti Liivimaale — Valka kooliõpetajate seminaari asutamist, millele järgnes Põhja-Eestis Kunda seminaar. Majanduslisel ja ühiselulisel alal tõid tuntavat paremust 1849. aasta talurahvaseadus, millega talumaa puutumatus kindlustati ja maa päriseksostmist kergendati ning kogukondade omavalitsuse õigust laiendati; edasi talurahva krediitkassa asutamine, mis ühelt poolt rahvale võimaldas oma kogutud raha tulutoovalt hoiule panna, teiselt poolt laenuandmisega talude ostmist kergendas.

Nende seadusliste ja ametliste uuenduste juure seltsis aga veel üks eraviisiline, millel meie aine kohta väga suur tähtsus on. Õiglasemad ja ärksamad mõisnikud panid ajamärke tähele, ning hakkasid otsima ligemat kokkupuutumist, vähehaaval koostöötamist oma talupoegadega, enesestki mõista, enam arenenud ja jõukale järjele saanud taluperemeestega, et nende poolehoidu võita ja nendest siis tulevikus mõndapidi omale tuge ja tulu saada aladel, mis neil ühised. Hakati püüdma talurahva majapidamist, põlluharimist ja karjakasvatust paremale järjele tõsta, selleks oma poolt õhutust ja äratust andes, õieti küll ära tundes, et niiviisi maa üldine heakord ja kosumine tõuseb. Talupoegadelt mingi võistluse kartmiseks polnud selle aja oludes pisematki põhjust.

Selles sihis kavatsatud ettevõtetest on isearanis nimetamisväärne nähtus, et

talunikkudele kakati andma auhindu nende hoole ja usinuse eest majanduse alal,

üldse hobuste- ja loomakasvatamise eest, eriti. Selle kohta on õige huvitavad teated

alles püsinud „Õpetatud Eesti Seltsi“ poolt väljaantud „Tartu ja Võru maarahva kalendris.“ Mainitud kalender oli siis Lõuna-Eesti rahvale omakohast vähehaaval nagu kultuuriline aasta-raamat, sest selles pakuti mitmesuguseid õpetlikke ja vaimuvalgustavaid kirjutusi täheteadusest, maadeteadusest, ajaloost jne., selle juures põllumehele kohaseid tegelikke juhatusi andes. Selle aastakäikudes 1846—1850 leiame lõpuosas järjekindlalt arvustiku talumeeste kohta, kelle majapidamist ja karjakasvatust sellekohased mõisnikud on „perra kaenu“ (järele vaatanud), kiiduväärilised leidnud ning kellele siis auhinna jagatud. Neid on antud hobuste, pullide, lehmade, vasikate ja sigade eest. Suured need muidugi ei olnud: ulatusid kolmest kuni kümne „höberublani.“

Arvestikkude juures ei leidu mingisugust seletust, kelle poolt niisugune „per-rakaemine“ oli korraldatud ja kust auhindade kulud tulid. Ka mujal kirjandusallikates pole sellest midagi, nii palju kui need minul kättesaadavad, leida. Vististi oli kõik see asjaajamine üksikute rahvasõbraliste mõisnikkude eraasi või juhtis seda vahest meie maa suurpõllumeeste ühing „Keiserlik Liivimaa Ökonoomia Sotsiedeet“, mis juba 18. aastasaja lõpust saadik tegutses. Seda arvamist toetab nähtus, et kõnesolev tegevus ainult Lõuna-Eestis — Liivi kubermangus — sündis. Põhja-Eestist pole selle kohta pi-

semat jälge. — Nagu loomulik, olid auhindanasaajad jõukamate maakohtade talunikud, Tartu- ja Viljandimaalt; Pärnu- ja Võrumaa mehi leidub nende hulgas harva.

Kirjeldatud nähtuses peituvadki Eesti näituste idulehed. Sest omakohast oli selle tegevus: paremate ja sündsamate loomade hindamine ja nende eest auhindade jagamine, otse näituste laadi, kuigi väga primitiivne kodune asi. Aga niisugusel palgitsemisel oli üldiselt samasugune vili ja tagajärg kui nüüd näitustel. Hoolsamad ja agaramad inimesed said selle tõttu, et nende tööst lugu peeti, hoogu ja õhutust uueks edasipüüdmiseks ja nad said omakohast naabritele selles asjas eeskujuks ja kaasatõmbajateks. Ning ka auhind, olgugi väike, oli mõjuvaks ergu-

C. R. Jakobson,

korraldas Viljandis ja Pärnus esimesi suuremaid Eesti põllutõnnaitusi.

tuseks (raha väärtus oli siis muidugi koguni teine kui nüüd; kümnet hõberubla peeti juba päris kapitaaliks). Kahtlemata on need hoopis iselaadi „näitused“ meie rahva majanduslist tõusu hea sammu edasi viinud.

Ei tea, mis selle põhjuseks oli, aga kirjeldatud mõisnikkude hoolitsus talunikkude majanduse eest ei kestnud kaua. 1851. aastast peale kadusid sellekohased arvustikud mainitud kalendrist, millest arvata on, et talude „per-rakaemine“ ja seal auhindade jagamine lõppenud oli. Kui seda vahest veel kohati jätkati, siis kadus küll seegi aegamööda. Eesti näituse idulehed närtsisid, taimeks tõusmata.

Selle vastu aga hakkasid eestlased vähehaaval ikka enam tutvunema päris korraliste näitustega, mida Saksa seltskond aegajalt Tallinnas, Tartus ja Pärnus toime pani, muidugi täiesti enda jaoks ja oma otstarve kohaselt. Arusaadav on aga, et ka eestlased nendest pisuthaaval osavõtma hakkasid, esiti ainult vaatajatena, aga pärastpoole usaldati oma poolt ka midagi sinna vaatamiseks viia, talunikkudel polnud seal küll veel midagi hakkamist, sest oma loomakesi ei tihanud nad ju mõisnikkude omade kõrval näidata, aga käsitöös julges mõni nupukas eestlane juba ka Saksa meeste ritta ilmuda. A. Weizenbergi eluloost on teada huvitav nähtus, et ta Tartu näitusel oma nikerdatud nõelatoosi eest 5 rubla auhinnaks sai ja selle üle rõõmus end pooles taevast tundis olevat. Muidugi polnud tema enam esimene eestlane, kes näituselt auhinna koju tõi, vaid see oli siis juba kaunis harilik nähtus. Mida enam aeg edasi jõudis ja talurahva majapidamine kosus, seda enam usaldasid ka maamehed Saksa näitustele ligineda, mitte ainult vaatajatena endale sealt õpetust ja äratust saades, vaid julgesid juba ka oma saadustega nendes esineda. Hea tagajärjega, sest 1860. aastast peale ilmusid Saksa näituste aruannetes ikka tihedamalt ka talupoegade nimed, kes seal oma põllusaaduste ja loomade eest auhinda saanud. Sellega tõusis eestlane

Saksa näitusel omakohaselt juba teguriks, kuigi ta seal ainult sallitud oli.

Õige suureks hooandjaks Eesti põllumajanduslise tõusule said 1871. aasta järele tekkinud Eesti põllumeeste seltsid, Tartu- ja Viljandimaal pea ühtlasi, vähe hiljem Pärnu- ja Võrumaal, pärast Põltsamaal. Peale hulga nende kavatsuste põllutöö olu tõstmiseks, tõusis nende tõttu ka näitustest osavõtmise tähtsuse tundmine, märgates, et nendest rohkesti äratust ja õhutust saadi ning püüti oma majanduses tarvitusele võtta seda, mis teisel tulusaks tuntud. Iseäranis hoogsalt sündis see Tartu põllumeeste seltsis, kus selle esimees J. V. Jannsen oma ajalehe kaudu näituste tulu ja tarvitust väsimata selgitas ja oma lugejaid vaimustas vaatama, mis naabritel paremat on, et sellest õppida.

Ise näitusi korraldama hakata ei võinud Eesti põllumeeste seltsid alguses muidugi mitte, nad liitusid aga ikka tihedamalt ja hoolsamalt Saksa näitustele külge. Nimelt Tartus, kus kõnesoleval ajal asutatud „Selts Liivimaa Põllu- ja Käsitöö Edendamiseks“ järje- ja kavakindlalt igal aastal näitusi korraldas ning seda õige edukalt tegi. Tähelepanv nähtus on, et mainitud selts alguses enam puhtsakslane ei olnudki, vaid selles õige rohkelt Eesti ollust leidis, kuigi ta väliselt ikka Saksa laadi kandis. Nimelt Jannsen võttis selle

Jaan Tõnisson,

kelle juhatusel all Eesti põllutöönäitused Tartus sakslaste omadest suuremaks kasvasid.

asutamisest tugevalt osa ja viis endaga hulga muid eestlasi sinna ligi. Korra näis, nagu kujuneks sellest seltsist pind, kus mõõdukamad sakslased ja agaramad eestlased ühises isamaalises ja üldise hea korra kosutamise püüdes koos töötada võiksid, „seisuse ja rahvuse vaheta“, nagu ilusalt öeldi. Need kenad lootused närtsisid aga pea (põhjused jäägu siin kõrvale). Kuid mõni aeg kandis nimetatud selts küll vähekesi Eesti värvigi, nimelt oma näitustel, sest Jannseni alatisel õhutusel ja mõjul kasvas seal Eesti osavõtjate hulk ühtepuhku jõudsalt. Jannsen pani oma lehe õige suurelt otse Tartu näituste teenistusse, selle juures vast liialegi minnes. Aga

tagajärjeks oli ikkagi, et eestlaste juures huvi ja hool näituste vastu tõusis. Ning selle tõttu õppisid ja harjusid nad ikka enam ka ise, küll veel võõraste juhil. Oli aeg täis, et Eesti põllumehed sellel alal loobuksid teiste talutamisest.

II. Oma jalgele.

Aastal 1876 arvati Tartu Eesti Põllumeeste Seltsis end õpeaastatest väljas olevat, nii et oma käe peal näitust ette võtta usaldati. Kuidas see aga sündis, on kõnesoleva aja olude kohta õige kujukas. Kõigest väest taheti edaspidigi „Tartu näituse“ korraldajatega heal jalal seista ja mitte pisematki mõtet sellest tekkida lasta, nagu kipuksid eestlased nendega võistleva. Nii siis paigutas T. E. P. S. oma esimese näituse eemale maale Nuustaku (Otepää) alevikku, kus see 1872 aasta augustil ära peeti. Nagu mõistagi, oli see esimene katse koguni väiksekujuline: mõnikümmend näitajat ja mõni sada vaatajat, enamasti ligemast ümbrusest, sest eeltähendatud põhjusel ei tahtnudki näituse asutajad sellest suuremat numbrit teha, vaid ajasid oma asju tasakesi. „Eesti Postimees“ tegi selgi aastal õhutustööd ikka „Tartu näituse“ jaoks, Nuustaku omast kõneles aga nagu mööda minnes. Alles järgneva aasta algul ilmus sellest lehes pikem kirjeldus, seegi vesteloo kujul, millest kuuleme, et esimesel Eesti näitusel ometi midagi erilist uudist on olnud, mida senistel suurtel näitustelgi mitte polnud nähtud: jalgrattasõitja (siis nimetati seda riista „sõidumasinaks“).

Nuustaku näitusele järgnesid aastate jooksul T. E. P. S. poolt mitmed uued, needki „Tartu näituste“ kõrval tagasihoidlikult ja nagu häbelikult, ka Tartust eemal. Mustvees, Laiusel j. n. e. Teadagi, olid need väheldased, aga igatahes Nuustaku omast hea sammu ees. Nii kestis ligi kümmekond aastaid. Siis aga rauges kõnes oleval vanemal Eesti Põllumeeste Seltsil mõnesugustel põhjustel ta esimene vaimustus. Seltsi tegevus ja tööhoog alanes, liikmete arv kahanes, nii et ta pärastpoole peatselt nimepidi veel elutses, ilma suurema

tegujõuta, mille mõjul siis Tartumaa Eesti näitusel pikem vaheaeg tuli.

Selle vastu aga võttis teisel tuld. Pärnu ja Viljandi Eesti Põllumeeste Seltsid, kelle mõlemate juhatajaks 1876 aastast peale kõrgemavaimuline ja suurevõimeline C. R. Jakobson oli, astusid peagi näituse pidamises oma Tartu venna jälgedesse ja jõudsid sellest varsti ette, sest nad usaldasid kohe algusest enda näituse otse oma maakonnalinnades pidada, kus osavõtmine hoopis elavam võis olla kui Tartumaa kõrvalistes kohtades. (Ettevõtet hõlbustas muidugi see, et ei Pärnus ega Viljandis niisugust

Dr. J. Masing,

juba poolteist aastakümnet Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi esimees. Selle seltsi põllumajanduslised näitused, milles Dr. J. Masing juhtival kohal seisnud, kasvasid kõige suuremateks Eestis.

mõjukat Saksa näitust ees polnud kui Tartus.) Ajajooksul usaldati näituse pidama hakata ka Võrus, Põltsamaal ja mitmel pool maakohtades. Väikesed nad muidugi olid, aga ajajooksul paisusid ühtelugu suuremaks ja tihedamaks, nii et aastat 15 pärast esimest Eesti näitust neid juba ühel aastal mitmeid toime pandi.

Eelolevast kirjeldusest näeme, et Eesti näitused esimesel järgul kõik Lõuna-Eestis peeti. Nagu pea kõigis muudes asjades, käis ka põllumeeste seltside asutamises ja näituste pidamises Põhja-Eesti esimesest tükki maad taga. Siin tekkis esimene Eesti Põllumeeste Selts alles aastal 1888 Tallinnas, ning see pani oma esimese näituse toime aastal 1890, aga ka samuti „saunamehe-moeliselt“, kui seda Tartu Eesti seltsid teinud. Sest temal oli teel ees samasugune, vahest veel võimukam võistleja sellel alal kui Tartus Eestimaa Suurpõllumeeste Selts, kes Tallinnas enda suure jõu kohaselt näituse toime pani. Tema kõrvale astuda oli Eesti seltsil esialgselt võimata. Ta pidas enda esimesed näitused paari ja kolme aasta vahega ja õieti piiratud kujul, küll Tallinnas, aga väikeses „Lootuse“ seltsi aiakeses Gonsiori tänaval. Ning kuna Põhja-Eestis põllupidamine ja karjakasvatamine alles nõrgal jalal seisis, ei usaldatudki nendega õieti välja tulla, vaid 1890 aasta näitusel olid ainult aiatöö saadused, juurviljad j. n. e. Pärastpoole ilmusid näitusele ka koduse käsitöö tooted ja mõned muud osakonnad. Põllutöösaadused ja loomad toodi ligi alles neljandal näitusel.

Arusaadav, et nõndaviisi Tallinna Eesti näi-

tused niihästi näitajate ja vaatajate kui ka antavate auhindade arvu poolest vähesed olid. Soodsamat kuju kandsid esiti mujal Põhja-Eestis peetavad näitused: Rakveres (kus neid Viru-Jaakobi p. s. korraldas), Väike-Maarjas, Kullamaal j. n. e. Ajajooksul jäid nad muidugi Tallinna omadest maha.

Kogu oma ajal (milleks kõnesolevat aja-järku võib nimetada) püsisid Eesti näitused peajoonetes Saksa näituste vastukajana, neid ikka enda eeskujuks ja juhtnööriks pidades. Isegi nende nimetus oli saksamaiguline, Saksa sõna „Ausstellung“ otsekohese tõlkena: väljapanek, pärast väljanäitus (Rahvasuu aga väänas Saksa nimetuse omapäraseks ja kõneles lihtsalt „oostellingist“ ja „haustälingist“.) See kestis alles hiljutise ajani, mil ta asemele kohasem nimetus „näitus“ astus. (Arvatavasti mõjus selleks muutuseks kaasa Soome nimetus „Näytely“).

Nagu nägime, et püüdnudki Eesti näituste asutajad esiti Saksa näitustega võistelda, vaid tahtsid aga olla eestlaste seisukohast neile tarviliseks täiendajaks. Selle tõttu võtsid eestlased enda majanduslise jõu kasvamise kohaselt ikka rohkem ja rohkem osa Saksa näitustest niihästi näitajatenäi kui vaatajatena. Nende näituste aruannetes kasvas auhinda saanute nimestikus Eesti ollus ühtelugu suuremaks, ning see ongi ainus mõõdupuu, millest eestlaste osavõtmise kasvamisest tunda võib, sest vaatajate juures ei saanud ju vahet teha Eesti ja Saksa olluse vahel. Aga juba asjaoludest tingitud oli, et eestlaste arv selleski suhtes tugevalt tõusis.

Näituste asjade hindamises ja nende eest auhindade jagamises suutsid Saksa näituste juhatused kaunis erapooletud olla, sest kaebusi selle kohta ei tulnud eestlaste juures kuuldavale „isegi „Sakalas“ mitte“, kes küll väga teravalt sakslaste näppude peale vahtis. Kuid ikkagi oli eestlastel Saksa näitusel käies tunne, et nad seal kodus pole. Näituste juhatustesse võeti eestlasi ainult harukorral, ametlikuks keeleks oli täitsa Saksa keel, ning selles keeles ilmusid ka näituste nimekirjad, hiljem aruanded. Pahandavalt tundus seegi, et auhin-

dade saajate nimestikus Saksa nimede ees ikka seisid austavalt „Herr“ ja „Frau,“ eestlaste nimed aga olid igasugu tiitlita. Ning et eestlaste iseteadvus ühtelugu kasvas, hakati tõsist tarvidust tundma suuremate täis-eestiliste näituste järele, igatseti saada sellepoolest lapsepõlvest meheesse.

III. Noorusrammul teel ja tööl.

Sellele seisukohale jõuti kõige enne juba eelmise aastasaja viimastel aastatel Viljandis, kus selleks tingimused kõige soodsamad olid, sest jõukas Viljandimaa oma heale järjele jõud-

nud põllutöö ja karjakasvatusega suutis anda näituste peoks suuremal mõõdul kui mujal nii hästi näitajaid kui vaatajaid. Seal oli ka Jakobsoni ajast peale „Eesti mehemeel“ kõige võimsamalt püsima jäänud ning näituste pidamine, mille tähtsust viljandlased hästi hinnata oskasid, ikka jätkunud, kuna näitused ühtelugu nii oma ulatuse kui väärtuse poolest tõusid. Ei olnud ju ka Viljandis vaja vaeva näha Saksa näitustelt pinna võitmisega, vaid siin oli kosumistee täiesti vaba.

Kuid ikkagi ei suutnud väike Viljandi Eesti näitustele tarvilise suuruse ja tähtsuse anda. See pidi tulema teisalt, Tartust. Seal, Eesti näituste kätkis, algas üle paarkümmend aastat hiljem ka nende teine ajajärk uue ilmega. See suur muutus on ligemas ühenduses Jaan Tõ-

nissoni avalikus elus tegutsemisega Tartus, kus ta aastal 1896 „Postimehe“ toimetajaks hakates üldse kõigi Eesti asjade etteotsa astus, nii ka Eesti näituste uuendamises. Muidugi oli temal selle juures toeks rida teisi usinaid ja agaraid tegelasi, kellest nimetamisväärt on K. E. Sööt ja A. Eisenschmidt. Viimasel ajal uinuvale Tartu Eesti põllumeeste seltsile aeti Tõnissoni esimeheks astumisega tisna uus hing sisse ja siis võttis see selts varmal Eesti näituste uuestikorraldamise oma tähtsamaks ülesandeks. Neid hakati pidama Tartus järjekindlalt igal aastal, selle juures Saksa seltsi näitustega, mis vaheajal ka võimsalt laienenud ja täienenud olid, julgelt võistlema hakates. Eestil oli see muidugi raske, sest Saksa näitustel — neid hüüti nüüd Põhja-Liivimaa omadeks

Konrad Mauritz,

vabrikantide ühisuse esimees, mineval aastal Tallinnas toimepandud esimese Eesti kaubandus- ja tööstusnäituse juhataja.

II. KAUBANDUS- JA TÖÖSTUSNÄITUSE JUHATUS.

A. Janson,
juhatuse esimees

E. Masik,
abiesimees tööstuse alal.

R. Esberg (†),
abiesimees kaubanduse alal.
(Suri neil päevil.)

V. Kesker,
juhatuse liige.

— oli ajajook-
sul oma kindel
ja lugupeetav
seisukoht kätte
saadud, mille
mõjul nad kaua
aega ka laialisi
Eesti ringkondi
oma küljes
hoidsid. Pealegi
oli neil hästi
omane ja tunt-
tud näitusväli
käes, kuna Eesti
näitus esimes-
tel aastatel ko-
hasaamisega
kimbus oli.
Kuid peagi suu-
deti temalegi
õieti avar ja
sünnis näitus-
väli nõutada
üsna raudtee-
jaama ligidus-
se. Seal asu-
des tõusis ta

nii üksi ja täielt
„Tartu näitu-
seks.“

Raskem kui
Tartus oli Tal-
linnas Eesti
näituste võist-
lus Saksa oma-
ga, sest siin
puudus kõige-
pealt kohane
näitusväli. Kit-
sas „Lootuse“
aed pigistas
näituse arene-
mise nagu raud-
vöö vahele kin-
ni. Korraks saa-
di küll Saksa
seltsilt ta näi-
tusväli raud-
teejaama ees
omale tütrida,
kuid hiljem ei
antud seda
enam ja aeti
siis endise ko-
haga läbi, kuni Saksa näitusväli rendi aja
täissaamise järele linnavalitsuse kätte läks,
kes selle siis Eesti näituste jaoks andis, ning

V. Schneider,
juhatuse liige.

suurus, mõju ja tähtsus iga aastaga, peagi sai
ta Saksa näituse vääriliseks, jõudis siis sellest
ruttu ette ja võistles selle viimati surnuks, jäi

siis hakkas ka Tallinna näitus õige suurelt hoogu võtma. Ta jõudis pea vaatajate arvu poolest Tartu omast ette, sest neid andis suur Tallinn ise juba rohkel arvul — kümneid tuhandeid. Väärtuse poolest jäi aga Tartu näitus, Lõuna-Eesti paremate ja enam arenenud olude tõttu, mõnes asjas esimesele kohale.

Käesoleva aastasaja esimesel kümnel tõusid nõnda Eesti näitused välimisest küljest õige kõrgele järjele, seda võib enam-vähem arvudega hinnata, kuid kaugelt tähtsam ja väärtusisem kui välimine, oli nende sisemine olu ja mõju. Siin tahame aga seda nähtust täielikult mõõdul rõhutada, et näituste kaudne tulu ja mõju veel hoopis suurem ja kaugemaleulatuv oli, kui nende otsekohene kasu. Näitused olid valju venestuse surve ajal eestlasele tubliks selgrooks. Nad kujunesid olude sunnil otsekohe Eesti isamaalsuse ja iseteadvuse tunde koonduskohaks, rahvuslise meele koldeks, kust jälle uut õhutamist ja hoogu võis võtta, seda enam, et kõnes oleval ajal iga meie rahvusline eluavaldu valjult piiratud oli.

Sellele rõõmsale arenemisele tegi 1914. aastal lahtipuhkenud ilmasõda järsu lõpu. Järgnevatel aastatel, kus sõja kõrval ka kodused rahu- ja raskused tulid, ei saanud muidugi näituste peale mõeldagi. Alles 1920. aastal, mil vaenuajad möödas ja meeled rahunenud, võidi nendega jälle alustada. Aga siis sündiski see koguni uue ja täie hooga. Eesti omariiklusele saamisel olid seks kõik tõkked ja raskused teelt kõrvaldatud, meeleolu tugevalt tõusnud, ning nagu kaduma läinud vaheaega tasuda püüdes ilmusid näitused üle kogu maa kaugelt suuremal arvul ja ulatusel kui kunagi varem (läinud aasta sügisel peeti neid ühe kuu jooksul Eestis üle tosina).

1920. aasta näitusest võtsid osa 532 näitajat, vaatajaid oli üle 80.000, auhindu anti 488, näituse kassa läbikäik oli üle 1.180.000 marga. 1921. a. oli näitajaid 930, vaatajaid üle 152.000 (nii mõlemad arvud ligi kahekordsed). Näituse aeg pikenes 10 päevani. 1922. loeti näitajaid (asutusi, töökodasid, ärisid, põllumehi jne.) 819 ja nendest oli juba 37 väljamaalt.

Kui ka mitte nii suureviisiline kui Tallinnas, aga suur küllalt on olnud näituste tõus ka mujal. Arvused silmates näib, nagu oleks Tallinna 1922. aasta näitus eelmisest tagasi läinud. Aga see oli ainult välimiselt nii. Sest sel aastal oli juba esimene Tallinna „Eesti näitus“ peret heitnud: põllumajanduslise näituse kõrval oli tekkinud teine suur ja mõjukas: kaubandus- ja tööstusnäitus, mis ju 1922. aasta juunikuul ära peeti ning seegi kujunes suureks ja laialiseks, iseäranis väljamaalaste osavõtmise poolest. Nagu meie kirjeldusest näha, ja nagu asjaolude tõttu teisiti olla ei võinud, olid esimesed Eesti näitused puht-põllumajanduslised (ühes põllutöö kõrvalharudega) ning seda laadi kandsid nad viimase ajani veel. Hiljem tekkisid nende lisaks esiti käsitöö ja pärast ka mõned muud tööstusharud; iseäranis suurel arvul ilmusid sinna põllutööstuslised masinad, nende järele ka mitmed muud liiki. Viimastel aastatel aga, kus meie maa tööstus suurelt hoogu võttis, nõudsid tööstussaadused enda jaoks ikka enam ala. Niiviisi läks aga ühisnäitustel ülevaate saamine raskeks, ning loomulik tagajärg oli, et Tallinnas, kus esinemine kõige suurem, kumbagit liiki näitusi eraldi pidama hakati. Mujal pool püütakse seni veel ühiselt läbi saada, kuigi ka seal kohati tööstus ülekaalule kipub.

Meil seisab nüüd ees teine üleriikline kaubandus- ja tööstusnäitus, ning kõigi tundemärkide järele võib arvata, et see veel suuremaks, laiemaks ja perekamaks kujuneb kui mullune. Eesti näituste laad on nüüd saanud väga palju teistsuguseks kui ta oli nende algusaajal, teiseks ka nende mõjuavaldu ja tähtsus, eriti Tallinnas. Kuna nad siin enne on olnud — enda otsekohese majanduslise tulutoova vilja kõrval, mis nendele edaspidigi osaks saab — Eesti elu ja olu ning ta vaimu kosutajaks, kinnitajaks ja tõstjaks sisemiselt, siis tuleb neil edaspidi olla enam Eestile austuse ja lugupidamise omandajaks välimiselt, muude rahvaste juures. Täitku nad seda ülesannet samuti ausalt ja tublilt kui eelmist on täitnud. Seda tahame ja tohime loota.

A. Borell,
näituse büroo juhataja.

ARMASTUS JA LEIB.

A. STRINDBERGI järele J. K.

Assistent ei olnud selle peale mõelnud, et leiyahindade seisu järele vaadata, kui ta majori juure ruttas, et selle tütre kätt paluda; aga major oli järele vaadanud.

— Ma armastan teda, ütles assistent.

— Kui palju teenid? küsis vanamees.

— Tuhatakssada krooni küll ainult, kuid meie armastame teineteist.

— See ei lähe mulle korda; tuhatkassada krooni on vähe.

— Ja siis on mul erakordseid sissetulekuid, ja Luise tunneb mu südant...

— Ära räägi rumalusi! Kui suured on su erakordsed sissetulekud?

— Meie nägime teineteist esimest korda...

— Kui suured on su erakordsed sissetulekud?

Ja ta võttis pliiatsi.

— Ja minu tundmused...

— Kui suured on su erakordsed sissetulekud?

Ja ta vedas jooni kuivatuslehele.

— Oo, see peab juba minema, kui ainult...

— Kas tahad mulle vastata, või ei? Kui suured on su erakordsed sissetulekud? Arvud! Arvud! Peaasi!

— Mul on tõlkeid, kümme krooni poogen; mul on õpilasi Prantsus keeles, mul on lootusi korrektoori...

— Lootused jäävad tihti ainult lootusteks! Aga arvud, mu poiss! Soo, nüüd kirjutan. Mis tõlked sul on?

— Mis tõlked mul on? Seda ei saa ma otsekohe ütelda.

— Seda ei saa sa otsekohe ütelda? Sul on ju, nagu ütlesid, tõlked. Sa ei saa ütelda, mis-sugused? Mis lori see on?

— Mul on Quizot, kultuuri ajalugu, kaks-kümmendviis poogent.

— Kümme krooni poogen, teeb välja kaks-sadaviiskümmend krooni. Siis?

— Siis? Kõike ei tea ju kohe ette.

— Ei tea ette? Aga just seda peab ette teadmagi! Usud sa, et abielu ainult paarminek ning mäng on? Ei, ei, mu poiss; üheksa kuu pärast tuleb laps ja lastel peab süüa ning ihukatet olema.

— Nii ruttu ei pea last tulema, kui nii teineteist armastatakse, nagu meie teineteist armastame.

— Mis kuradi moodu teie siis teineteist armastate?

— Kuidas meie teineteist armastame!

Ja ta pani käe südame peale.

— Ei tule last, kui teineteist armastatakse, nagu teie! Oled sa hull? Kuid siiski! Sa näid korralik inimene olevat, sellepärast võid mu tütre võtta; aga kasuta oma kihlusaega, et leiba muretseda, sest rasked ajad lähenevad: viljahinnad tõusevad.

Assistent läks näost punaseks, kui lõppsõna kuulis, aga rõõm, et ta Luise saab, oli nii suur, et ta esimeses tuhinas vana majori kätt suudles. Jumal taevast, kui õnnelik ta oli! Kui ta Luisega esimest korda käsikäes uulitsat mööda läks, särasid mõlemate näod õnnest; neile paistis, nagu jääksid inimesed hulgana seisma, et neile nende võidukäigul au anda; sellepärast nad läksid kõigist uhke pilguga, püsti peaga, sulgkergeil sammel mööda.

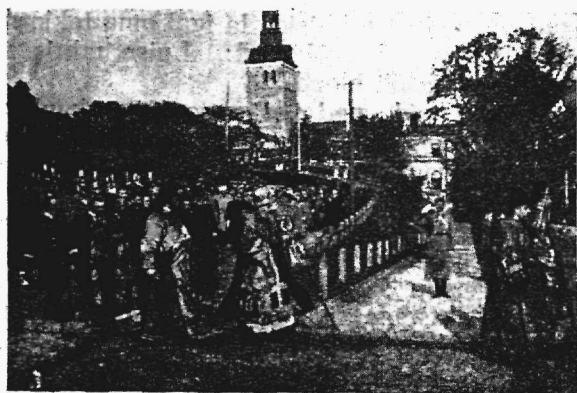
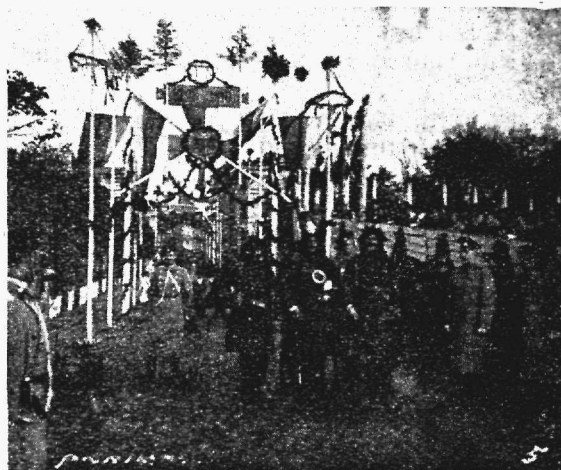
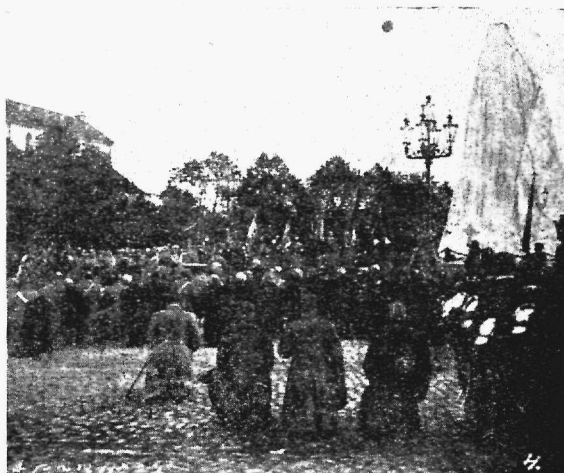
Õhtul tuli assistent Luise poole. Nad istusid saalis ning lugesid üheskoos korrektoori. Ning vana major leidis, et ta väimees tubli poiss on. Kui nad valmis olid, ütles assistent: nüüd oleme kolm krooni teeninud! Ning siis suudlesid nad teineteist. Järgmisel õhtul olid nad teatris ning sõitsid kalessis koju ja see maksis kaksteist krooni.

Mõnikord õhtul, kui ta tunde pidi andma, saatis ta, — mis küll kõik armastuse pärast ei tehta, — õpilased tagasi ning tuli mõrsja poole. Ning siis mindi jalutama.

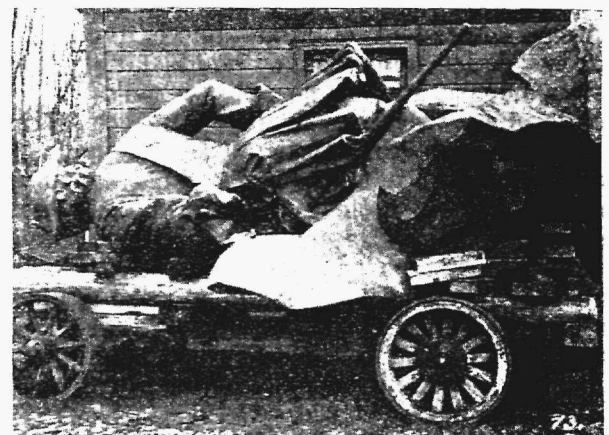
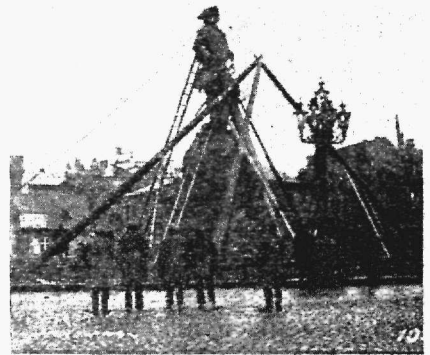
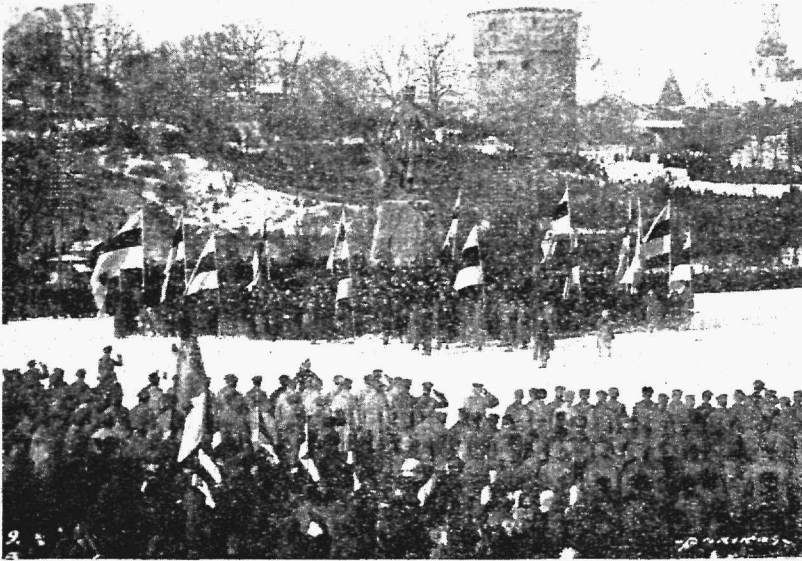
Aga pulmad nihkusid lähemale. Nüüd oli palju askeldusi. Vaadati mööblit noorele rahvale. Kõige tarvilisemaist asjust pidi alatama. Kui voodit osteti, ei tahtnud Luise kaasa minna, kuid läks viimaks siiski. Neil pidi kaks voodit olema, muidugi kaks; need pidid kõrvuti seisma, et mitte nii palju lapsi ei tuleks, muidugi. Ja pähklapuust pidid nad olema; iga tükk eht pähklapuust. Siis tahtsid nad punaste joontega madratsid, muidugi vedrudega, ning sulgedega topitud tekkisid. Ja igal oma tekk, muidugi ühtemoodi mõlemad; Luise tahtis siniseid, sest ta oli blond.

Siis läksid nad esimese järgu kaubamajasse. Kõige enne muidugi punane ampel magamistoja jaoks ning Veenus. Ja siis laua serviis: kuus tosinat klaase lihvitud nurkadega; siis noad ja kahvlid. Ning lõpuks köögisissead. Nüüd pidi aga mamma ühes minema.

Kui palju õiendusi nüüd assistendil oli! Vekslid aktsepteerida, panka jooksta, töölisi palgata, korterit otsida, eesriideid üles lüüa. Ning

Sic transit gloria mundi.
Kolmteistkümmend aastat ajalugu.
(Vaata seletus leheküljel 706.)

ta sai kõigega valmis. Oma töö pidi ta muidugi selleks ajaks jätma; aga kui ta juba korra abielus oli, siis tahtis ta seda suurema hooga jätkata.

Nad tahtsid ainult kaks tuba üürida, muidugi alguses, sest nad tahtsid mõistlikud olla. Kui ainult kaks tuba on, siis võib neid vähemalt hästi sisse seada. Ning assistent üüris kaks tuba kõõgiga teisel korral kuuesaja krooni eest. Aga kui Luise arvas, et nad niisama hästi kolm tuba kõõgiga viiendal korral viiesaja krooni eest üürida oleks võinud, läks ta segaseks; aga mis sellest, kui teineteist armastatakse. Jah, samuti arvas ka Luise, kuid kolmes toas odavamama üüri eest olla niisama mugav, kui kahes toas kõrgema üüri eest, kui teineteist ainult armastatakse.

Toad olid korras. Magamistuba oli kui väike tempel. Ja mõlemad voodid seisid teineteise kõrval, nagu kaks sõiduriista. Päike paistis sinistele tekkidele, valgetele linadele ja väikestele patjadele tikitud nimetähtedega, pulmakingitus ühelt tädilt-vanatüdrukult. Ning noorel naisel oli oma alkoov, mille üks Jaapani vari moodustas. Salongis, mis ühtlasi söögi-toaks, töötoaks ning elutoaks oli, seisis Luise klaver, mis tuhatkaks sada krooni maksis, assistendi kirjutuslaud kümne sahtlikesega (pähklapuust viimane kui tükk), trümoopeegel selgest klaasist, leentool, puhvetikapp ja söögilaud. „Näib, nagu elaksid uhked inimesed selles toas“; ning nad ei suutnud aru saada, mis söögisaaliga peale oleks hakata, mis oma kõvade toolidega alati ebamugav oli.

Ning ühel laupäeval olid pulmad! Ja pühapäeva hommikul! Milline elu! Kui ilus on abielus olla! Kas ei ole abielu suurepärase ülesleidus! Nüüd võid kõike teha, mida süda ihkab; ning siis tulevad vanemad, vennad ja õed ning soovivad õnne peale kauba veel!

Magamistuba on kella üheksa ajal veel hämar. Assistent ei taha luuke avada, et päevavalgust tuppa lasta, vaid süütab veel korra punase amplii, mis võlvat helki sinisele tekile ning valgetele linadele heidab; ning Veenus seisab koitroosana. Seal lamab ka naisuke, vaimliselt roidunud, kuid kehaliselt nii värske, nagu oleks ta esimest ööd oma elus maganud. Ja uulitsal ei vura ühtegi vankrit, sest täna on pühapäev ning kirikukellad löövad esimest korda nii kiirelt, rõõmust hõisates, nagu tahaks nad tervet ilma kokku kutsuda, et seda, kes mehe ja naise lõi, kiita ja tänada. Assistent sosistab väikesele naisukesele kõrva sisse, et see oma näo kõrvale pööraks, sest ta tahta üles tõusta, et hommikueinet tellima minna. Luise peidab pea pat-

ju. Ning mees viskab hommikukuu selga, läheb varju taha, et mõnda riidetükki selga visata.

Ning siis tuleb ta välja salongi; päike on suure hiilgava kiirteriba põrandale poetanud; ning ta ei tea, kas on kevade, suvi, sügis, või talv; ta teab ainult, et täna pühapäev on. Ta näeb, kuidas poissmehe põlv kui miski tume ning vastik asi ikka kaugemale selja taha jääb, ning nendes tubades tundub tema endise vanemate maja ning ühtlasi tema tulevaste laste kodu hingus.

Hei, kui tugev ta nüüd on! Ta näeb tulevikku kui mäge enese ees, mis lähemale nihkub. Ta puhub talle ainult korra peale ning mägi langeb kokku, nagu liivahunnik jala all: ta lendab üle korstnate ja majakatuste, naisuke kaenlas.

Ta otsib oma riided kokku, mis õhtul laiali pildunud; valge kaelasideme leiab pildiraamilt: seal istub ta, kui valge liblikas.

Siis läheb kööki. Kuis hiilgavad uued vaskkeedunõud! Ta äratub teenija, kes aluskuues omast toast tuleb. Ta imestab, et selle paljast rinda täna tähelegi ei pane: tüdruk on tema ees oma sugulise võlvuse kaotanud, sest talle eksisteerib veel ainult üks naine! Ta on nüüd teenija ees kaine, nagu isa oma lapse ees. Ta annab viimasele käsu restoraani minna hommikueinet tellima, silmapilk, aga tore peab see olema: Porter ja burgunder! Kuid peremees teab juba isegi. Tervitagu teda ainult.

Ning ta läheb magamistoa ukse juure ning koputab:

— Tohin tulla?

Kerge karjatus:

— Ei, armsam, oota vähe!

Ning siis katab ta ise laua. Kui eine tuakse, paneb ta ise selle uutele vaagnatele. Siis paneb salvrätid neljaks kokku, pühib viinaklaasid oma käega üle. Ning lõpuks paneb pruudi lillekimbu klaasiga lauale.

Kui Luise viimaks omas tikitud hommikukleidis söögituppa astub ning päike teda pimestab, siis valdab teda väike minestus, kuid ainult väike: mees peab teda leentooli laua ääre viima. Ning siis peab ta väikese köömlinapsi võtma ja kaviariga võileiba peale sööma.

— Oh, kui kena! Võid ju teha, mis tahad, kui abielus oled! Mis ütleks mamma, kui oma Luiset jooma näeks.

Ning mees tõstab talle kõike ette, teenib teda, nagu oleks ta veel tema pruut. Milline eine pärast niisugust ööd! Ja kellegil pole õigust „midagi ütelda“. Kõik on nii ilus ja hea ning võid kõike kõige puhtama südametunnistusega teha, teades, et see kõigest kõige pa-

rem on. Assistent on küll juba varemalt sarnast einet maitsetud, aga missugune mägede-kõrgune vahe endise ja nüüdse vahel! Rahu-tust, meelepaha oli ta seekord tunnud; ta ei taha selle peale enam mõelda. Ja kui ta austrite peale klaasi eht Shveitsi porterit joob, siis ei jõua ta kõiki poissmehi küllalt vihata.

— Kui rumalad on inimesed, kes mitte abiellu ei astu! Niisugused egoistid! Nende peale peaks nagu koerte peale maksud pandama!

Naine julgeb õrnalt ja tagasihoidlikult, kui võimalik vahele ütelda:

— Tõesti kahju on vaestest meestest, keda olud ei luba abiellu astu. Sest oleks neil võimalik, võtaksid nad vist küll kõik naised!

Assistent tunneb esimest pistet südames ja üheks minutiks läheb ta araks, nagu oleks ta ülemeelne olnud. Tema terve õnn oleneb ju ainult ühest majanduslisest küsimusest ja kui, kui... pah! Klaas burgunderi! Nüüd pidi ta tööle asuma. Kõik pidid nägema!

Siis tuli praetud teder palukamoosi ja kurgisalatiga. Noor naine oli vähe kokkunud, kuid kõik oli ju nii kena.

— Armas Ludvig, ning ta paneb oma väriseva käe mehe käevarrele, — lubavad meid olud?...

Ta ütleb õnne tundes „meie“.

— Pah, üks kord ei tee midagi. Pärast-poolle võime ju kartulid ja heeringaid süüa!

— Sööd sa kartulid ja heeringaid?

— Ma usun, jah!

— Kui sa topsi oled tõstnud, beefsteasi peale söönud?

— Miks asjata sõnu raisata! Terviseks! See on tore teder! Siis artishokid!

— Sa oled ju päris hull Artishokid prae-gusel aasta-ajal? Mis võivad nad maksta?

— Maksta? Kas nad ei ole head? See on ju peaasi. Ja siis vein! Enam veini! Kas sa ei leia, et elu ilus on? Oo, ta on jumalik!

Pärast lõunat kella kuue ajal seisis kaless ukse ees. Noor naine oleks peaaegu kurjaks saanud. Aga kui ilus oli nii seljaga vastu polstrit toetades üksteise kõrval pooldis lamada ning aegamööda Tiergarteni vurada.

— On, nagu lamaksime omas voodis, arvas Ludvig.

Luise lõi talle päevavarjuga sõrme peale.

Tuttavad seisatasid kõnniteedel ning tere-tasid, sõbrad lehvitasid rätikuid, nagu tahak-sid ütelda:

— Ha-ha, sa kelm, oled vist raha saanud!

Kui väikestena neile inimesed seal maas paist-sid, kui sile tee oli, kui kergelt läks sõit polstril.

Nii oleks pidanud see alati kestma.

*

Nii kestis terve kuu. Ballid, võõrused, di-need, supeed, teater. Vahepeal olid nad kodus. Siin oli siiski kõige parem! Kui taevalik oli pärast supeed naist papa ja mamma nina alt ära võtta, kinnisse tõlda suleda, ust kinni lüüa, vanematele rätikut lehvitada ning ütelda:

— Nüüd sõidame oma koju. Seal teeme, mis meile meeldib.

Ning siis kodus väikest söömingut tellida, hommikuni selle juures istuda ning lobiseda!

Kodus oli Ludvig alati mõistlik, vähemalt oli see tema printsiip. Ühel päeval tahtis Luise teda soolatud laks, kartulite ning kaerasupiga proovi peale panna. Oo, kui hästi see maitse-vat! Tal olla neetud toidukaartest isu täis.

Järgmisel reedel, kui uuesti soolatud laks pidi olema, tuli Ludvig kahe püüga koju! Ta seisatas ukse peal ning hüüdis:

— Võid sa midagi kuulmatumat uskuda?

— Mis siis on?

— Sa ei taha uskuda, kui ütlen, et turult paari püüsid otsin, arva ära, mis hinna eest. Naist valdas enam tusk, kui uudishimu.

— Mõttele ometi, krooni eest paar!

— Ma olen püüsid juba kaheksakümne penni eest paari ostnud; aga, — lisas ta leppi-des juure, et mees täiesti pead ei kaotaks, — sel aastal oli palju lund.

— Jah, aga sa pead ometi järele andma, et see odav on.

Millele ei annaks ta järele, et meest rõõmsana näha.

Õhtul oli aga tangupuder laual. Et Ludvig juba püüd oli söönud, kahetses ta väga, et enam nii palju tangupudru süüa ei võinud, nagu ta heameelega tahtnud oleks, et Luisele näidata, et ta täiesti tangupudru süüa tahab. Tangu süüa ta heameelega, kuid piima ei või-vat ta suhu võtta peale selle, kui ta külmas töves olnud. Kuid tangu tahtvat ta igal õhtul süüa, igal õhtul, et Luise ta peale pahane ei oleks.

Sellest ajast saadik ei söödud aga enam tangu!

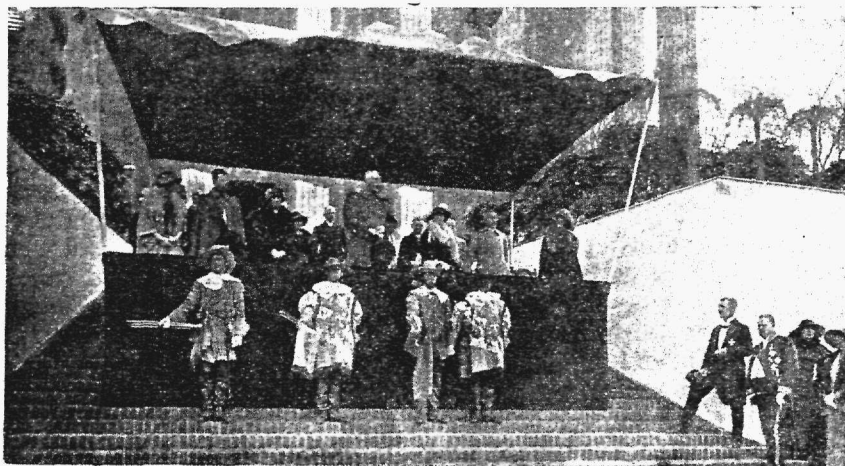
Kui kuus kuud möödunud, jäi noor naine haigeks. Tal olid peavalud ning oksendused. Muidugi pidi ta ennast külmetanud olema. Kuid oksendused ei jäänud järele. Hm! Kas oli ta midagi kihvtist söönud? Kas ei olnud vask-nõud uuesti tasingitud? Kutsuti arst. See nae-ratas ning ütles, et asi on nii, nagu olema peab.

— Mis on nii, nagu olema peab? Midagi hullu? See ei ole võimalik. See ei võigi või-malik olla. Ei, magamistoa tapeedid on süüdi; kindlasti on neis arseenikut. Silmapilk saadame tüki apteeki, et järele vaadata!

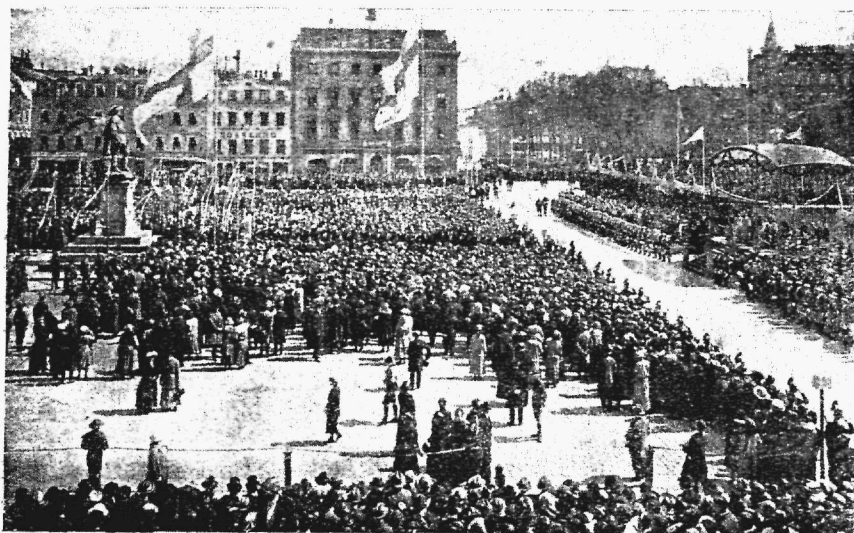
— Arseenikuta, kirjutas apteeker.

GÖTEBORI NÄITUS.

Tänavu suvel sai Rootsimaal Götebori linn 300 aastat vanaks ja sel puhul pandi seal juubelinäitus toime, mis Rootsi kultuurist ja selle arenemisest vaatajaile ülevaate peab andma.

Rootsi kuningas Gustav V avab Götebori näituse.

Pidustused Göteboris, selle linna asutaja Gustav-Adolfi ausamba ees.

— Tähelepanuväärt! Ei ole arseenikut ta-
peetides?

Kuid naine oli ika veel haige. Ludvig uuris
arstiteaduse raamatuid ning siis sosistas üsna
tasa Luisele kõrva:

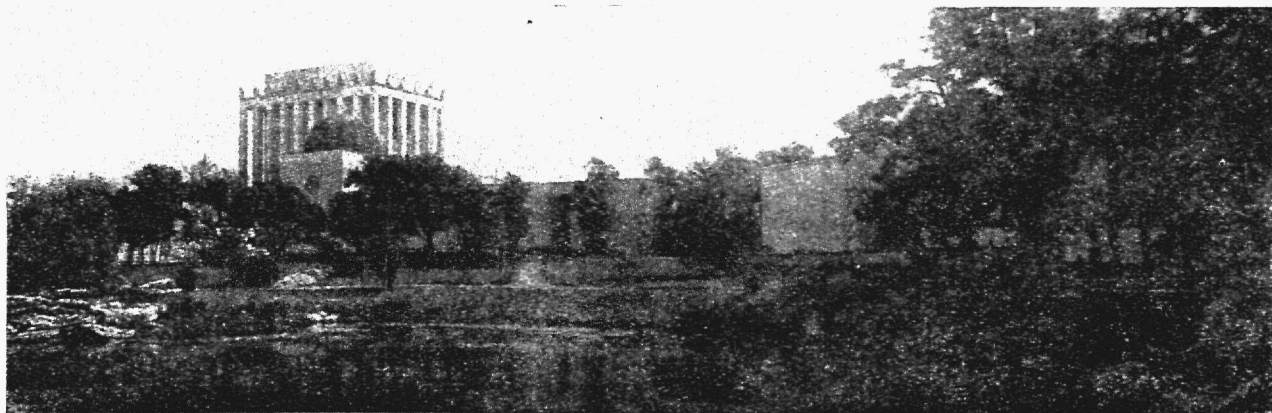
— Näed sa, seal on nüüd! Ainult üks soe
jalavann!

Neli nädalat hiljem seletas ämmaemand, et
kõik nii on, nagu „olema peab“.

— Nagu olema peab? Jah, muidugi, kuid
natuke vara!

Et asi juba nii kaugel oli, siis, oh, kui kena
pidi siis olema! Mõtles ainult: laps! Hurraa!
Nad pidid papaks ja mammaks saama! Mis
pidi talle nimeks pandama? Tingimata oli see
poeg. Selle juures ei maksnud kahelda.

Nüüd aga võttis Luise mehe käsile! Ta ei
olnud selle aja jooksul, mil nad abielus olid,

Mälestushoone Göttingis.

veel ühtegi tõlget ega korrektuuri teinud. Nii ei võinud ju raha kuigi kaua ette lüüa.

— Jah, oleme tuulekeeruses olnud. Issand Jumal, ainult kord ollakse ju noor! Nüüd aga peab teisiti minema!

Järgmisel päeval läks assistent oma vana sõbra juure, et sellelt laenu paluda.

— Kui sa isaks oled saanud, armas sõber, siis pead ka väljaminekute peale mõtlema.

— Just minu arvamine, mu kallid, västas sõber, — sellepärast ei ole mul võimalik olnud naisevõtmise peale mõelda. Aga sina oled õnnelik, sest sul on võimalus!

Assistendil oli nüüd häbi oma sõbralt laenu paluda. Kuis võikski ta mõtte peale tulla seda vanapoissi paluda oma last avitada? Seda vanapoissi, kel enesel võimalust ei olnud lapsi sobitada! Ei, see oli võimata!

Kui ta lõuna

ajal koju tuli, teatas Luise, et kaks isandat temaga rääkida soovinud.

— Kuidas nägid nad välja? Olid nad noored? Kandsid prille? Siis olid nad kahtlemata vanad head sõbrad, leitnandid Vaxholmist, suvituskohast.

— Ei, need ei olnud leitnandid; nad näisid vanemad olevat!

— Siis tean! Need olid vanad Upsala ülikooli-sõbrad, arvatavasti dotsent P. ja abiõpetaja O. Nad tahtsid näha, kuidas nende vana Ludvig naisemehena näib.

— Ei, nad ei olnud Upsalast, vaid Stokholmist!

Kutsuti tüdruk. See arvas, et need isandad tolmuste riietega olnud ning keppe kannud.

— Kepid! Hm! Ma ei saa aru, mis inimesed need siis olid. Noh, seda saame vara küllalt teada; nad lubasid ju tagasi tulla. Muuseas leidsin kogemata kannutäie aiamaasikaid naeruväärse hinna eest. Võid sa enesele ette kujutada, aiamaasikad krooni viiekümne penni eest kann praegusel aasta-ajal?

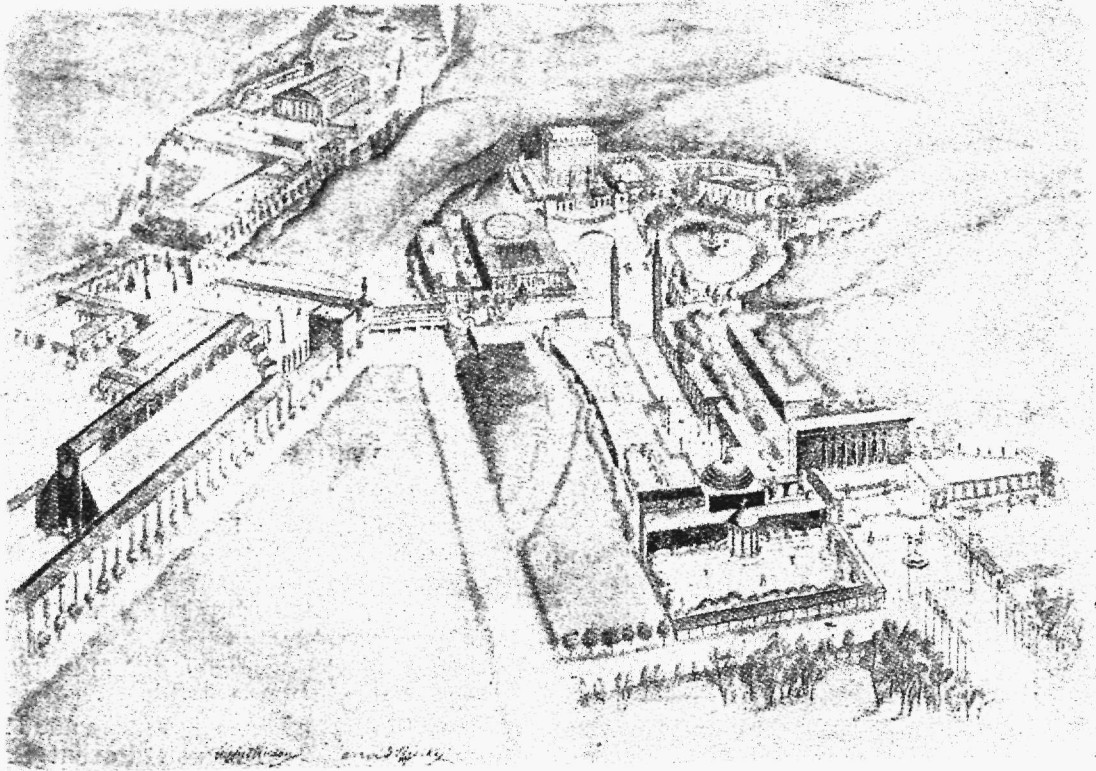
Rootsi kroonprints Gustaf Adolf, Göttingi näituse juhatuse au-president.

O. v. Sydov, Göttingi näituse president.

Axel Calander, Göttingi näituse II. president.

Vaade linnu-lennult Gõtebori naituse peale.

— Ludvig, Ludvig, mis peab sellest saama?

— Kõik läheb hästi. Täna sain tõlke.

— Aga sul on võlgasid, Ludvig!

— Tühine asi! Oota, kuni ma uue suurema laenu teen.

— Uue laenu! See on ju uus võlg!

— Jah, aga missugustel tingimistel! Kuid ärgem rääkigem äriasjust. Kas ei ole maasikad head? Mis? Kas ei maitse hästi, kui nende peale klaasi sherrit jooime? Liina, jookse ruttu kaupmehe juure ja too pudel sherrit, eht sherrit!

Kui ta salongis sohva peal väikese lõunainaku oli teinud, palus Luise luba paar sõna ütelda võida.

— Aga sa ei pea vihaseks saama!

— Vihaseks? Mina? Hoidku Jumal! Muidugi raha majapidamise jaoks.

— Jah, tuletan sulle ainult meele, et kaupmehele maksmata on! Lihunik käib oma võlga nõudmas, vorimees jookseb juttudega ühest majast teise; ühesõnaga: piinlik!

— Muud midagi? Homme peavad nad kõik viimase kui penni kätte saama! Missugune häbematus, niisuguste väikeste asjadega inimesi tülitada! Nad peavad homme kõik

saama, kuid ühtlasi oma parema kaubatarvitaja kaotama. Nüüd aga ärgem rääkigem sellest, vaid läheme jalutama. Mitte vankris! Meie sõidame tramvaiga Tiergarteni ning lahutame ennast vähe.

Ja nad sõitsid Tiergarteni. Kui nad restoranis erakabineti tellisid, sosistasid noormehed suures saalis.

— Nad arvavad, et meie armastajad avatüristid oleme. Missugune labasus!

Naisele see aga ei meeldinud.

Peale selle arve!

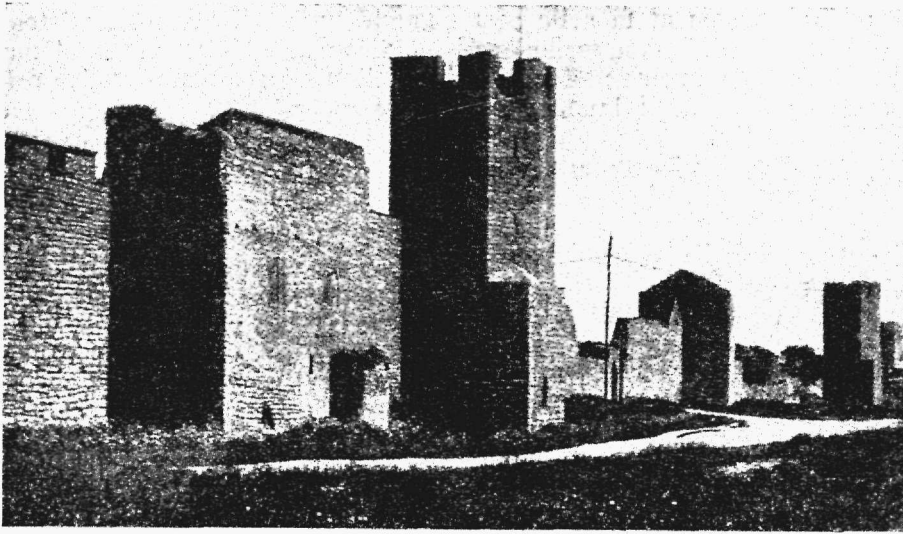
Kui koju oleksime jäänud, mis oleksime selle raha eest palju enam saanud!

*

Kuud kadusid. Aeg lähenes. Nüüd oli vaja lapsevankrit ja riideid muretseda. Ning kui palju muid asju veel tarvis läks. Ludvig oli päevaotsa ärilistel askeldustel kodust ära.

Aga toiduainete hinnad kerkisid. Rasked ajad lähenesid. Ei ühtki tõlget ega korrektuuri. Inimesed olid materialistideks muutunud. Ühtki raamatut ei lugenud nad enam, vaid otsisid raha eest ainult toitu.

Missugune proosaline ajajärk! Kõik ideaalid hävinesid ning püüsid ei saanud enam kahe krooni eest paari osta.

Visby linna müürid.

Visby on Gotlandi saarel Rootsi rannas, Saaremaa vastas. Visby on Eesti ajaloost tuntud, sest vanadel eestlastel nende meresõjakäikudel oli kokkupuutumisi rootslastega selle linna all. Visby oli omal ajal kuulus Hansa kaubanduslinn. Praegu on ta kaubanduslise tähtsuse kaotanud, aga ajaloos mälestusmärgina väga huvitav.

Voorimehed ei tahtnud assistenti enam maksuta Tiergarteni sõidutada, sest ka neil olla naine ning lapsed: isegi kaupmees ei tahtnud midagi enam võlgu anda. Oo, missugused realistid. Päev saabus. Assistent pidi palitu selga tõmbama ning ämmaemanda juure jooksuma. Haigevoodi juurest pidi ta võlausaldajaid vastu võtma minema.

Viimaks oli tütar käes! Nüüd nuttis ta, sest ta tundis vastutust enese peal, mis raskem oli kui ta jõud kanda suutis. Ta otsis uusi pääseteid. Kuid närvid olid purunenud. Ta sai tõlke, kuid tal ei olnud aega selle jaoks, sest ärilised asjad nõudsid äraolekut.

Ta ruttas äia juure, kes linna oli tulnud ning tõi rõõmustava sõnume:

— Ma olen isa!

— Hüva, ütleb major. On sul leiba lapse jaoks?

— Praegusel silmapilgul ei ole. Kuid sina, äi, pead aitama.

— Ainult praegusel silmapilgul, kuid mitte kauem. Mul ei ole enam võimalik anda nii palju, kui kõik mu lapsed vajavad.

Ning nüüd peab Luise kanaliha sööma, mis Ludvig ise turult ostab. Peale selle kosutavat veini, kuus krooni pudel. Aga eht peab ta olema!

Ning siis peab ämmaemand sada krooni saama.

— Miks peame meie vähem andma, kui teised? Kas ei annud polguülem sada krooni?

Pea on noor naine jalul. Ta on jälle kui noor tütarlaps, peenike kehast, kahvatu müdugi, kuid see kõik sobib talle hästi!

Äi tuleb ning räägib Ludvigiga nelja silma all.

—Esiailgu ei tohi sul enam lapsi tulla, ütleb ta; — muidu oled sa otsas.

— Missugused sõnad ühelt isalt! Oleme ju abielus! Kas ei armasta meie teineteist? Ei tohi enam lapsi tulla?

— Siiski, kuid lastel peab ka leiba olema! Armastada, jah, seda tahavad kõik noored inimesed. Mängida, voodisse heita, aga vastutus?

Ka äi on materialistiks muutunud. Oo, missugune toores aeg. Ei ühtki ideaali enam!

Üür oli maksmata. Armastus elas, sest ta oli tugev ning noorte inimeste südamed pehme maa. Kuid võlausaldajad ei olnud pehme südamega. Oksjon seisis ukse ees.

Äi tuli omas suures reisivankris ning viis tütre lapsega ära. Väimehele keelati ära enast näitamast, enne kui võlad makstud ei olnud ja leiba muretsetud. Tütrelle ei ütelnud ta midagi; kui ta teda koju tõi, tundus, nagu tooks ta valeteele sattunud lapse tagasi. Ta oli süütu tütre noormehele aastaks laenanud ning tõi ta nüüd „autult“ tagasi.

Luise oleks küll heameelega oma mehe juure jäänud, kuid ta ei võinud lapsega uulitsale jääda!

Nii pidi Ludvig üksi maha jääma, et näha, kuidas tema maja lagedaks tehti. Aga see ei

olnudki ju tema omandus, sest et ta selle eest maksnud ei olnud! Hm! Mõlemad prillidega herrad võtsid voodid ja voodipesu; nad võtsid vask-kastrulid ning plekist nõud; lauaserwiisi ning kroonlühtri: kõik, kõik!

Ja kui Ludvig siis üksi tühjes tubades seisis, oh, kui tühjad need olid, kui kaebavalt õudsed!

Kui tal veel nainegi oleks! Kuid mis peaks ta neis tühjes tubades tegema! Ei, nii, nagu oli, oli siiski parem; vähemalt Luisel oli nii parem!

Nüüd algas elu kibedam tõde! Ta sai hommikulehe toimetuses korrektori koha. Keskööl pidi ta toimetuses olema ning võis alles kella kolme ajal sealt loobuda. Oma koha sai ta ainult sellepärast, et konkurs tulemata jäi, kuid karjäärist polnud enam juttugi.

Viimaks lubati teda kord nädalas naist ja last vaatamas käia, aga ainult valvuse all. Ning ta pidi öösel vastu pühapäeva toas ma-

gama, mis oli äia magamistoa kõrval. Aga pühapäeval pidi ta uuesti linna sõitma, sest leht ilmus ka esmaspäeval.

Kui ta siis naist ning last jumalaga jätab, kes teda aiavärvani saata võivad, ja kui ta neile veel kord künkalt rätti lehvitab, siis tunneb ta enese nii armetuna, õnnetuna, haavatuna. Ja Luise!

Ta on välja arvanud, et kakskümmend aastat kulub, enne kui ta omist võlgest välja jõuab rabeleda! Ja siis? Siis ei või ta ometi enam naise ega lapse eest hoolitseda. Aga lootused? Midagi! Kui äi sureb, on ta naine ning laps uulitsale tõugatud; nii ei julge ta oma ainuke- sele toele surma soovida.

Oo, kui kibe on elu, mis inimestele lei- bagi anda ei või, kuna ta teistele olevustele kõike rikkalikult jagab.

Oo, kui kibe, kui kibe, et ta inimestele püüsid ega aiamaasikaid anda ei või!

LORD NELSONI VIIMANE ARMASTUS.

H. SCHUMACHERI AJALOOLINE ROMAAN.

Tõlkinud E. J.

1

Esimene peatükk.

Äkilise käändega pööras laev ümber Kap Mireno Neapeli lahte. Valendavate purjede all edasi liugledes, tõmbas ta hõbedase joone Tyrrheni mere sügavasse sinna ning lähenes linnale kiirel sõidul

„Kurat teab, mis mu silmadega on!“ hüüdis sir Villiam pahaselt rõdult tuppa astudes ja pikksilma võttes. „Ma ei või lippu ära tunda. Kui see prantslane on!“

Pealiskaudselt tõstis Emma raamatust pilgu.

„Kust see tulla võiks? Sa ütlesid ju, et Gibraltar ühtegi Prantsuse laeva Brestist Havre'isse läbi ei lase. Ja kuna Hood tema Vahemere laevastiku Touloni sadamasse sules...“

„Aga kui tal õnnetus juhtus? Ka kõige paremat väejuhti võib vahest lüüa...“

„Friedrich Suurele on see rohkem kui üks kord juhtunud, ilma et Preisimaa kaduma oleks läinud. Nõnda ei hävine ka Inglismaa, kui üks tema mereväe juhtidest kord kolki saab. Ära ennast sellepärast päikesest lase kõrvetada! See on vististi mõni Maria Carolina uus liinilaev. Nende välimusega peaksid sa ju harjunud olema. Ta näitab neid sulle ju sageli.“

Lõbusalt naeratades jäi sir Villiam Emma kõrvale seisma.

„Oled sa seda märganud? Ta tahab oma ühendust Inglismaale tähtsaks teha. Ja tema noored ohvitserid unistavad Neapelist uut Venedigo't luua. Kogu rahvas mõtleb ainult laevaehituse ja meremeeste täiendamise peale. Sest ajast, kui Maria Carolina oma ema päranduse, suure Maria Theresia kalliskive isamaa altarile laevastiku heaks ohverdas, laseb valitsus riigikassasid tühjendada, annavad rikkad poole omast varandusest...“

„Ja vaesed toovad oma viimased pennid! Üht kerjust nägin ma, haiget, kaltsudes, poolnälginud. Kui ma Maria Carolinaga temast mööda läksin, kiskus ta õhukese hõberõnga omast verisest kõrvast ja viskas selle temale sülle. Ainukese vara, mis tal oli.“

Emma hääl kõlas tumedalt ja rusuvalt. Täis pilget vangutas sir Villiam pead.

„Nad on hullud. Pooleldi patriotismist, pooleldi vihkamisest kuninganna vastu. Meelsamini annaks nad oma viimse vasetüki ja ostaks talle ehte tagasi. Ainult, et midagi austrialist laevadel ei oleks, ja et Maria Carolina oma kuningliku vägiteoga uhkustada ei võiks.“

Emma laskis raamatu kätest libiseda ja tõusis püsti.

Lodevail sammel läks ta põiki üle toa ja langes istmele, mis oli lahtise rõduukse kõrval.

„Kuningliku vägiteoga!“ kordas ta pikka. „Seep see on. Ta uhkustab sellega ja muretseb, et igäiks teab: Maria Carolina on oma ehte müünud ja kannab valekive, et Neapelile uut laeva kinkida!“

Tähelpanelikult oli sir Villiam teda vaa-delnud.

„Sa ütlesid seda nii... kas pole see tõsi?“

„See on tõsi. Ja rahvas usub. Nagu lapsed muinasjutte usuvad.“

„Ma ei mõista... See on tõsi? Ja ometi muinasjutt?“

Emma huuled tüksatasid. Kogu tema nägu oli kibedusse kastetud.

„Hiljuti... mäletad? Ta kartis jälle üksinda magada ja jättis minu oma juure. Keskööl tärkas temas mõte teatrit mängida. Tema tahtis Titus olla, mina Berenice, kes teda eksitama pidi, et Rooma Augustaks saada. Ta ise tassis kostüümid kokku ja tõmbas meile selga. Kogu tema ehte pidin omale ümber panema, neid valekive. Aga nad ei näinud temale idamaa kuninganna väärseid olevat. Ta kiskus nad minult maha, jooksis ühe laeka juure, avas salaurka, tõi pärisehte ja pani mulle ümber...“

„Maria Theresia ehe?“

„Midagi ei puudunud. Minu ehmatust nähes, naeris ta. Nimetas loo muinasjutuks, et suurtelt lastelt taskutest raha meelitada.“ Tume häälitsus, täis viha, tuli Emma huultelt kuuldavale. „Ja too kerjus, kes oma rõnga kõrvast kiskus, uskus, et kuningannad ei valeda...“

Sir Villiam kehtas õlgu.

„Mida sina tahad? Poliitika on nagu sõda. Kõik abinõud on lubatud. Muuseas, see muinasjutt... Mäletad sa Maria Antoinette kaelaehete lugu? Ühtki õiget sõna ei peitunud selles, kuid ometi kasutas Philipp Orléans ta nii osavasti, et austrialanna kuulsus igavesti kaduma läks. Sarnast võiks ka siin... kui Maria Carolinale meele tuleks meile raskusi teha...“

„Teie ähvardaksite kõik avaldada?“

„See oleks mõttetu. Täis kättemaksmise viha nagu tema, ei annaks ta seda meile kunagi andeks.“ Sir Villiam istus, tõmbas pea õlgade vahele ja venitas naksatades sõrmeliikmeid. „Kui seda Pariisi jakobiinlastele kätte mängiks? Peale Ludvig XVI hukkumist ja Maria Antoinette vangistamist näevad nad Maria Carolinas oma vihavaenlast. Need

teeksid sellest suurepärase pilkelaulu, ja patrioodid, nende Neapeli sõbrad, muretseksid juba selle eest, et Maria Carolina neid loeb. Ta on peenetundeline. Ajab nagu kõik naised tundepoliitikat. Ta saab leppimatu olema, tahab kätte maksta. Meie aga oleme ainsad, kes teda selles toetada võivad. Järelikult viskub ta täiesti meie kätte. Kõige ilusam aga, Pointee... kes aitab meid? Meie enda vaenlased! Need, kes endid kõige targemateks peavad terves ilmas! Suurepärane, mis? Pittile teeb see lõbu!“

Sir Villiam istus kirjutuslaua taha ja võttis sule. Emma ajas enese püsti.

„Sina tahad seda Pittile kirjutada? Mina olen ainuke, kellele Maria Carolina seda ütelnud on...“

„Lase mind toimida! Sina jääd hoopis mängust välja. Kas kuningas teab seda?“

„Ta on vaikimise eest oma au pandiks pannud.“

„Oma au?“ Sir Villiam karjatas naerust. „Kuningas Nazone au? Kas veame kihla, et teda tunni jooksul lobama panen? Aga pea — veel üks hea mõte! Ta peaks seda kardinaal Ruffole välja lobisema! See salasepitseja vaatab viltu meie, inglaste, peale; tahab meie Actoni kõrvaldada, et ise välisministriks saada. Kui Ferdinand selle loo temale jutustaks, langeks kahtlus pamfleti kohta Ruffo peale, ja ta on korruga läinud. Kuna Maria Carolina usaldus sinu vastu kõikumatuks jääb.“

Kahjurõõm läikis tema näol, kihistades hõõrus ta käsi.

Emma oli tema juure tulnud, najatus seinale ja vaatas talle tarretunud pilgul silmi.

„Jah, ta usaldab mind. Ainuke inimene olen mina, kelle vastu ta avalik ja tagasihoidmatu on. Sest ta armastab mind, ei pea mind omakasupüüdjaks. Aga mina... iga sõna, iga näoilmega tüsän ma teda...“

„Jälle kahtlus?“ Kärstitult liigutas sir Villiam õlgu. „Aga ma palun sind... sa oled ju minu naine, oled inglane... see on sinu kohus, kasulik olla minule ja oma isamaale. Ja siis — sa ise käisid ju peale, et mind aidata, poliitikas osa mängida. Ise pakkusid ennast. Just varjatud ja salaasjad kütkestasid sind. Nagu jumalanna pilvede taga tahtsid sina saatust juhtida. Ja nüüd, kus sul selleks juhus, teed omale etteheiteid? Et siin kuningad ja rahvad mängus on? Ära tee ennast naeruväärseks, mu kallis! Teie, naised, teete oma salongides ja buduaarides väiksel just sedasama. Haritlaste võiduheitlus on see, peenim kunst, mis üldse olemas. Ja, kui sa nüri

Lord Nelson kontradmiraalina.

mõistusega oleks, kui sa midagi ei saaks! Aga nõnda, kui osav naine, kui kunstnik suures stiilis...“

Naeratades viipas ta temale ja hakkas kirjutama. Sõnalausumata astus Emma tagasi.

Sir Villiamil oli õigus. Ta ise oli seda tahtnud. Et lady Hamiltoniks saada. Et Grevillele kätte maksta.

Ta seisis sir Villiami taga ja vaatles tema ettepoole kummardatud pead. Suur ja tähtis näis see, nagu tugeva aju asupaik. Aga pulmaöö, kui iharalt raugalt valejuuks langes...

Sarnaseid vorme oli ta kord näinud. Tol hädaajal. Vigaste kuritegevuse poole kalduvate poisikeste pehmekondilised pealuud, sissevajunud meelekohad, muhulised kuklad, õhukesed elutud kõrvad...

Meeletuid etteheiteid oli ta omale teinud tol ööl, et seda kõrgelseisvat isikut varaste ning petistega võrdles. Aga nüüd, kahe abielu-aasta tagant...

Nüüd tundis ta teda.

Vabalt ja puhtalt oskas sir Villiam silmi avada ja heatahtlikult naeratada, kuna suu valedest tulvas ja aju tagedaid plaane sepsis. Ta võis kaastundlikke pisaraid oma ohvrite õnnetuse üle valada. Mõistis oma jälgi nii osavasti kinni katta, et kogu maailm tema iseloomu ja head südant kiitis.

Väike varas ja petis...

Kuna õigus neid tumedaid kogusid salurgastest völlapuusse saatis, säras sir Villiam

Hamilton seltskonna tipul. Vooruseks ja suureks teeneks arvati tema juures seda, mida teistel peeti patuks ning kuriteoks...

Kas ei olnud temal selle peale õigus elu rumaluste üle pilgata? Emma ise oli tõenduseks, et ta kõik saavutas, mida tahtis. Omalt sugulaselt oli ta teda ostnud, raha eest, nagu orja. Sest et ta rikas oli, kuna Greville häda kannatas...

Nüüd, kus Emma tema oma, tunnistas sir Villiam seda avalikult. Ta naeratas vaid selle peale, nagu hästi õnnestunud nalja üle. See vastik kahjurõõmus naer, täis pilget, mis tige da irvitusega lõppes...

Ikka jälle piitsutas see Emmat tema raskelt võidetud rahust üles, valas viha tema verre, ajas äsistavad mõtted peajju.

Kui ta temale sarnast ka sarnasega tasuks, teda petaks, temale roojastatud abieluvoodi ebapuhtuse näkku paiskaks? Suudaks ta siis ka oma saatuse, kui hästi õnnestunud nalja üle pilkavalt naerda?

Kõik isandad kuninglikust hooivist põlvitavad Emma ees, isegi kuningas otsis vargsi tema pilku. Kui ta kord julgust võtaks!...

Miks ta seda ei teinud? Peitus temas ikka veel midagi lapsepõlve väikekodanilisest autundest, mis teda vale eest kohutas? Sest see oleks vale, kui ta ühele mehele armastust üles näitaks. Kunagi ei võinud ta armastada. Tema süda oli surnud...

Siiski —

Tollest ettekujutusest pidi küll midagi võõrast, tumedat temasse järel jäänud olema: mis valvamata silmapilkel jälle uuesti esile tõrkas...

Kärrarikastel hoovipidudel... pargi varju listel teedel... öisetel sõitudel üle kuivalguses sätendava lahe, kus liuglevatest paatidest igatsevad laulud talle kõrvu kostsid, sosistavad hääled, salajate suudluste tasased liugutused...

Tungivalt paisus temas miski, nagu küsimus. Ta kandis seda ühes päevases rahvamurrus ja öises üksilduses. Ning otsis vastust. Igatses selle järel, kartis seda. Oli täis ahastust, et ta seda ei leidnud...

Mis see oli? Mis oli see?

„Neapel, 10. septembril 1793.“

Kui sir Villiam parajasti aruandele kuupäeva märkis, kostis sadamast suurtükipauk. Kohe selle järele astus koputamise peale saatkonna esimene sekretäär tuppa.

„Vabandust, ekstsellents, kui segan. Sadamast teatatakse, et „Agamemnon“ admiraal Hoodi laevastikust praegu Toulonist siia jõuab.

Ühtaegu on kabineti käskjalg Ferreri tulnud. Majesteet laseb ekstsellentsi oma juure paluda.“

Sir Villiam naeris.

„Seda ma arvan! Ta ei olnud vist vähe hirmus, kuni „Agamemnon“ oma lippu näitas. Kui see prantslane oleks olnud... Mäletate juhtumist üheksa kuu eest, mr. Clarke?... Ei?... Õige, teie ei olnud siis veel siin!“

Ja kahjuröömsalt jutustas sir Villiam temale loo, mis Neapeli hoovi kogu Euroopa ees naeruväärseks tegi. Latouche-Tréville, Prantsuse admiraal, oli oma laevastikuga sadama jõudnud ja nõudis vabariigi tunnustamist ning tasu auhaavamise eest, mis Prantsuse saadikule Stambulis Maria Carolina poliitika läbi osaks saanud. Käskjalaks oli valinud ta mitte ohvitseri, vaid grenader Belleville, kes kuninglikku bourboni nagu nekrutit kohtas. Et linna pommitamise eest päästa, oli Ferdinand sunnitud alandlikult vabandama ja Prantsuse ohvitseri maale lepituspidual paluma. Nagu vabariiklased põlgasid aga need igasugust kokkupuutumist „Neapeli despoodiga“.

„Grenader ajas kuningasse paratamatu hirmu prantslaste eest,“ lõpetas sir Villiam naerdes. „Pole ime, et ta Touloni teadete ees väriseb! Ütelge siis Ferrerile, et ma kohe tema majesteedi juure ilmun. Ja vaadake, olge head, nimekirjas järele, mis laev see „Agamemnon“ on ja kes teda juhatab. Et mul midagi oleks, millega uudishimuliku majesteedi ooteaega lõbusamalt veeta.“

Sekretäär avas paberi, mille ta käes hoidis.

„Ma nägin teie ekstsellentsi küsimise juba ette ja tõin nimikirja ühes. „Agamemnon“ on liinilaev neljakümnekuue suurtükiga kapten Nelsoni juhatuse all. 11. mail sel aastal sõitis ta Spitheadist välja ja ühines augusti algul lord Hoodi laevastikuga, et Hispaaniaga koos admiraal Langara käsutamisel Marseillet ja Touloni plokkeerida.“

Äkilise liigutusega katkestas teda Emma.

„Nelson on kapteni nimi? Horatio Nelson?“

Mr. Clarke vaatas veel kord nimikirja.

„Horatio? Teie käsul, ekstsellents. Tema nimi on Horatio.“

„Tunned sa teda?“ küsis sir Villiam.

Emma tegi külmaverelise näo.

„Ei, ma ei tunne teda, olen aga nime kord kuulnud.“

„On aktides veel midagi lähemat tema üle, mr. Clarke?“

„Vähe, ekstsellents! Burnham-Thorpe kirikuõpetaja pojana astus ta 1771. kaheteistkümne-aastasena meriväkke, käis 1773. Nabamerel uurimisreisil ja sai 1779. a. Lääne-

Emma Lady Hamilton.

Indias postkapteniks, kus ta Hispaania kindluse San-Juani oma alla võttis. 1780. tuli ta Inglismaale tagasi, et ennast Bath'i vannides halvatuses ravitseda. 1781. astus ta jälle teenistusesse, sattus 1784. laevaõiduseaduse läbiviimise pärast põhja-ameeriklaste vastu oma eestseisjatega vastollu.“

„Ah-ja, ma mäletan!“ ütles sir Villiam vahele. „Ta sai laevaasjanduses kuritarvituste jälgile. Mees suurte teenustega! Andke Ferrerile vastust ja hoolitsege, et käskjalg Londoni valmis oleks. „Agamemnon“ toob ehk uudiseid, mida välisministeeriumile tuleb teatada.“ Ta ootas, kuni sekretäär toast oli lahkunud. Siis pööras ta Emma poole. „Tahad sa Pittile muinasjuttu salamärkides edasi anda? Käskjalg võiks selle ühes võtta.“

Emma vaatas temale kohkunult otsa.

„Sa ei loobu sellest?“

Tähelpanelikult jälgis teda sir Villiam. Naeratus libises tema kitsastele huultele.

„Kas see ei ole minu kohus?“

Emma noogutas külmalt pead, istus kirjutuslaua taha ja hakkas salamärke paberile kripseldama. Kuid sir Villiam ei läinud veel. Miski näis teda tagasi hoidvat. Emma teadis, mis see oli. Tundis seda naeratust, millega ta teda oli vaadelnud.

Tema sealolek tegi Emma kärsituks. Mi-

nema pidi ta. Üksi tahtis ta jääda, järel kaaluda.

Nelson tuli...

Tahtmata andis ta küsimistele sõnu, mis temas põlesid.

„Jah, „Agamemnoni“ kapten... ma küsin ettevalmistuste pärast... võtad sa teda saatkonnas vastu?“

„Seltskondlikult? Need merimehed oma vandumistega ning joomistega — võimatu! Peale selle on see mees oma Lääne-India paljastamistega meriväe asjade valitsuse vaenlaseks muutunud. Üks nõndanimetatud ilma-parandaja, kes peaga läbi seina tahab jooksta. Niisugusest hoitakse parem eemale!“

Küsimist kasutades, oli sir Villiam Emmale lähenenud ning teda hoolsasti silmitsenud. Äkki kummardus ta tema poole, virvendaval pilgul, rusutud hääl: „Oleks sulle parem, kui Pitt seda muinasjuttu teada ei saaks?... Vast... kui sa minule armas oleksid...“

Sir Villiam võttis tema käe ja kattis selle kirglike suudlustega. Liikumatu kannatas seda Emma. Aga kui see, tema sallivusest julgeks saades, käsivarre ümber tema piha pani, kargas ta püsti, viskas pea tagasi ja katsum tema huulte eest põgeneda.

„Mitte! Ma ei taha mitte!“ Siis mõtles ta pisut. Talle tuli meele, et ta tema naine ja nii mitmelgi korral ennast oma soovide täitmise eest müünud. Suure vaevaga katsus ta naeratada. „Anna andeks... ma olen väsinud... pea valutab... teine kord...“

Tuimalt hoidis ta oma suu sir Villiami poole. Aga kuna see teda suudles, tõmbas miski nagu kramp tema allaripnevates kätes...

Teine peatükk.

Ometi oli ta läinud. Emma võttis pikk-silma, astus rõdule ja heitis otsiva pilgu kaugusesse.

Nüüd leidis ta laeva. Uhkelt kõikus see, pinguli tõmmatud purjega ankruketil. Tumedad kogud ruttasid laevalael, seisatasid vilkeks, ronisid mastil edasi-tagasi. Laevaperal seisis üksik mees.

RÄTSEPAÄRI M. ANDREESEN

TALLINN, RATASKAEVU T. 14-4. KÖNETR. 17-54

Teatan oma austatud tellijatele, et olen saanud VEEL suurema partii SUVEÜLIKONNA- ja PALITURIIDEID.

AUSTUSEGA M. ANDREESEN.

Nelson...

Kübar varjas tema nägu; Emma ei tunnud teda. Ja kogu ei ütelnud midagi. Teisena oli ta Nelsoni kaheteistkümneme aasta eest näinud, mil ta teda esimest korda kohtas...

Emma langetas käed, sules silmad. Ja pimedusest vabanes mälestus, kuni kõik tema ees täies valguses seisis, nagu see kord tõepoolest oli...

Vapustatud tervisega Lääne-Indiast Inglismaale tagasi jõudes, oli Nelson doktor Gra-

Lady Hamilton
tantsukunsti jumalannat kujutamas.

hami elektriravitsusviisist kuulnud ja tema juures abi otsinud; salaja, vastu vanemate tahtmist. Doktor Grahami abiline oli aga tol korral Emma.

Kui ta tihedatesse looridesse mähitud Nelsoni juure astus, istus see halvatult omal haigetoolil, lahja nagu luukere, kuid täis viha tolle vastu, mis teda sõjast eemal hoidis. Esiti ei märganud ta Emmat, kui see teda aga esimest korda oma kätega puudutas, karjatas ta kõvasti, nagu oleks terav valu teda läbistanud.

Emma silitavate käte all suikus ta pea.

„Näete teie mind?“ küsis Emma uudishimulikult, et oma mõju proovida.

Kohe tuli vastus. Nelson kirjeldas tema nägu, tema kogu, olles vaimustatud tema ilust. Ja ometi polnud ta teda kunagi näinud.

Siis seletas Nelson oma haiguskaiku. Palavikuhood, mille all ta juba poisikesena kannatas, kramplikud tõmbed, mis teda ilma iseäraliste põhjusteta valdasid, halvatused ja mihestused, mis teda üleni tuimestasid...

Peale selle kuulutas doktor Graham oma otsuse. Halvatus oli parandatav; langetõbe vastu oli aga ka uuem teadus võimetu. Õnnetu inimene...

Murtult vaatles Emma seda õent noort nägu ja äratas teda tasase liigutusega. Silmi avades naeratas haige. Vaikse naeratusega, mis teda haruldaselt ilustas.

Aga kui doktor Graham küsis, mis ta une kestel tunnud, ei mäletanud ta midagi...

Peale selle ei näinud teda enam Emma. Nelsoni isa, uuema teaduse püha vastand, viis poja Londonist Bath'i vannidesse. Nagu kõik, mis Emmale kord armas oli, kadus ka see mees tema elust.

Nõnda oli ta mõtelnud. Nüüd aga kerkisid mineviku varjud uuesti esile.

Nelson tuli...

* *
*

Valjud hüüded äratasid Emma unistustest. Lossist ruttas rahvamurd merikaldale, kuninglikku paati silmas pidades, mis „Agamemnonile“ lähenes. Kollase siidist baldahiini all istus kuningas, kohmetute käeliigutustega rahva tervitusi vastates. Tema kõrval, vähe tagapool seisis sir Villiam, omas kuldäikivas saatkonna mundris. Innukalt kõneles ta Ferdinandiga.

Nelson võttis oma kuninglikku külalist laeva alumisel trepiastmel vastu. Järgnes lühike kõnelus; äkki viskas Ferdinand käed üles ja kaelustas merimeest. Siis hüüdis ta midagi saatjatele, kes temale jälgisid.

Elav liikumine tuli tihedasse inimmassi kalda ääres, suurenes, pööras linna poole, valgus inimestega täidetud tänavatele. Ühes temaga hüüded...

Nagu veereva merilaine kohin tormasid need vastu Palazzo Sessa't.

„Toulon on langenud! Jakobiinlaste laevastik vangi võetud! Elagu Inglismaa! Elagu „Agamemnoni“ kapten, Itaalia päästja!“

Nelsoni ja sir Villiami saatel astus Ferdi-

nand laevatreppi mööda üles, naerdes, viibates, rahvale käesuudlusi saates. Kui ta, „Agamemnoni“ laele oli jõudnud, tõusis mõlemate Siziliate vapilipp peamasti mööda üles ja asetus Suurbritannia St. Georgi risti alla. Nagu sümbol oli see, nagu Neapeli õnneliku tuleviku märk. Kaitstes näsid tugevate käsi-varred end üle nõrgemate välja sirutavat...

„Agamemnoni“ laskeriistadelt kõlas kuningale aupauk. Laevad sadamas vastasid, arsenaal, kindlused. Suitsupilved veeretused üles, asendusid üle lahe ning tumestasid taevast. Nüüd kõlasid ka kirikute pühad hääled, Santa Maria del Carmine, Santa Anna dei Lombardi, San Domenico Maggiore, ja püha Januariuse Toom.

Terve Neapel muutus tuhandehääliseks kooriks, mille hüüete all maa näis värisema hakkavat...

* *
*

Isesugune ärritus valdas Emmat. Rahva hüüded, suurtükkide mürin ja kellade helin tungisid võimsalt tema südamesse, panid tema keha vapustama ning tõrjusid pisarad silma. Nagu miski joovastus oli see.

Ta oli Nelsoni näinud haigetoolil lamavat, võimetuna ennast liigutada. Ja palav kaastunne oli teda vallanud. Aga nüüd...

Ah, miks oli tema naine! Kõik iluduse võidud, kõik kunstide suurepärasused, kõik hiilgavad poliitika saavutused — mis olid need niisuguse taevast ja maast läbitungiva võidukiidulaulude kõrval?

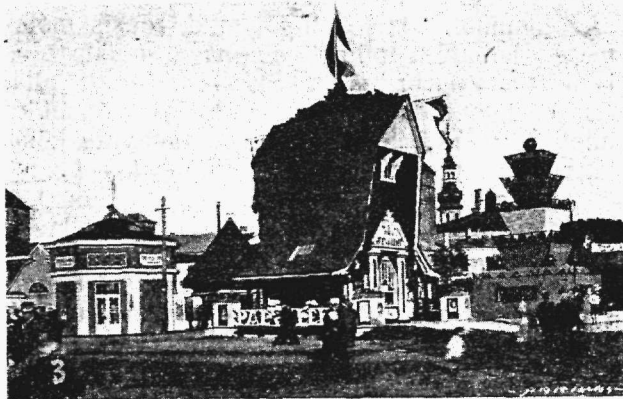
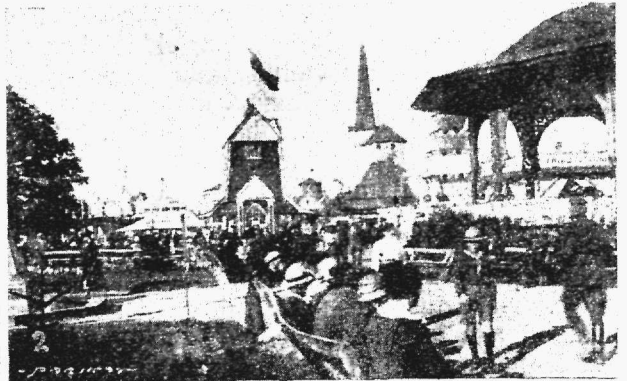
Mees, sõdur olla! Võitja olla, kelle ees inimsus tolmu variseb!

Ta kadestas teda...

* *
*

Tund hiljem tõi mr. Clarke sir Villiamilt kirja.

PILDID EESTI KAUBANDUSE- JA TÖÖSTUSE-NÄITUSE PLATSILT.

1. Näituseplatsi kesikkoht.
3. „Päevalehe“ paviljong.

2. Muusikarõdu esine.
4. Kesklinna poolne peatänav.

Kallis Emma!

Toulon on langenud, Prantsuse laevastik võidetud. Lähemalt pärast suusõnal!

„Agamemnon“ jääb väheseks ajaks siia, et Neapeli väge peale võtta ja Touloni viia, kus jakobiinlased Robespierre'i ja kellegi Bounaparte juhatusel uuele pealetungimisele valmistuvad. Ma kutusisin Nelsoni endi juure elama.

Meie oleme praegu lossis riiginõukogu istangul. Nazone ei tuku imekombel mitte, nagu harilikult; Maria Carolina särab. Mõlemad on väiksest kaptenist vaimustatud, kes pilgu ja hääle järel otsustades mitte kaugel admiraali seisusest pole. Ta ulatas mulle prints Vilhelmilt soovituskirja, ka andis kuninganna üsna selgesti märku, et ta meeldi teda oma lähedal näeb. Ma olen seepärast otsustanud teda pisut toetada. Seepärast see kutse. Anna temale need toad, mis me printsile lasime korda seada. Tubli merimees lootusrikka tulevikuuga on lõpuks kasulikum, kui lan-

genud prints tumeda minevikuga, kes oma külaskäiku teatas, vaesele saadikule hulk kulusid kaela veeretada ja viimati hoopis tulemata jääb.

Mr. Nelson laseb ennast teadmatul viisil sinule teatada. Ta on veidi kohmetu, mitte ilus, kuid jätab hea mulje. Ema poolt on ta Valpolidega sugulane. M. C. vastu, kes talle elavalt kõiksugu ettepanekuid teeb, on ta otse pentsikult arg. Naistetundja ei näi ta olevat.

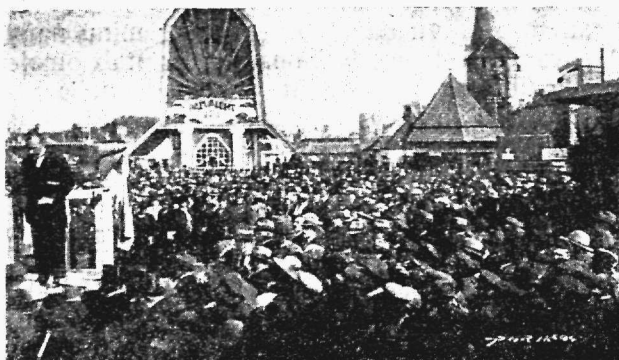
Valmista seepärast kõik ette; ma toon ta siit kohe ühes. M. C. tervitab sind, ta loodab sind homme näha. Täna pead sa, nagu ta ütleb, külalise vastu oma perenaise kohustusi täitma ja oma ilusamaid ning armastusväärsemaid külgi näitama. Minu oma soovid ühinevad tema omadega.

Suudlen su käsi ja loodan neile veel täna „muinasjuttu“ üle ulatada. Kiirusega

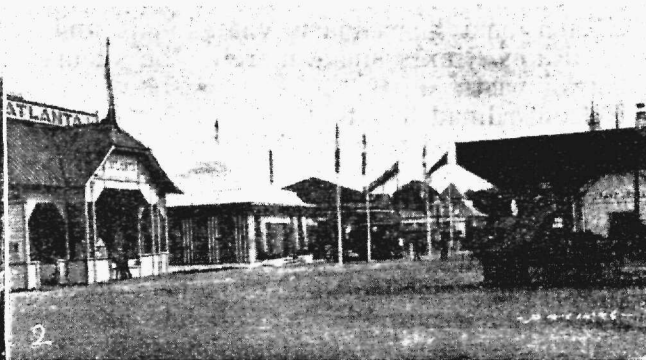
Sinu

Villiam Hamilton.

PILDID EESTI KAUBANDUSE- JA TÖÖSTUSE-NÄITUSE PLATSILT.

1. Minevaastase kaubanduse ja tööstuse näituse avamine: riigivanem J. Kukk lah-kub kõnetoolilt.

2. Peatänav näituse platsil.

3. Vaade üle paviljon-gide kesklinna poole.

Emma võttis Nelsoni Greeka toas vastu, mis nagu raami tema iludusele moodustas.

Teda esimesel vilkel nähes avanesid Nelsoni silmad pärani. Imestus peegeldus neis; miski nagu kartus. Kogelede vabandas ta, et ta julguse on võtnud teda oma külastamisega tülitada.

Emma naeratas kerge pilkega. Ta oli sarnaste austamistega harjunud. Aga et tema ilu ka Nelsoni pimestas, täitis teda nagu vastikuse tundega. Miks ei olnud ta niisugune nagu ta omale ette kujutas — teise, kui kõik mehed?

Loiu käelligutusega palus ta külalist istuda, vastas külmalt. Ja omale vastu tahtmist alustas ta piinliku salongtooni, mis temale nii vastik.

„Rõõmusõnumite tooja ei vaja vabandusi, herra kapten. Seda vähem, mida suurem tema teenus. Ma kahjatsen ainult, et teie tulekut ette ei teadnud, muidu oleks Touloni võitjale aiast loorberpärja murda lasknud!“

„Võitjale?“ Nelson oli juba istet võtnud, kargas aga jälle püsti. Tume puna lõi talle näkku; tema häääl kõlas ärritatult. „Mylady vabandab, aga mina ei tea, keda mylady võitjaks peab!“

Naerdes vajutas sir Villiam teda toolile tagasi.

„Väike arusaamatus, mu kallis kapten! Minu naisele ei tule mõttesse, teid kuidagi moodi haavata. Ta ei tea ju midagi lähemalt Touloni üle! Kas ma võin mõneks silmapilguks vahemeheks olla — ja selle ilusa sihvaka laeva kohta teateid anda? Küllap näete, mu naine pole sugugi nii vaenumeelne ja on isegi valmis ausatel tingimistel alla andma.“

Ja ta jutustas Emmale, mis Nelson riigi-nõukogus Touloni asjadest kõneles.

Seal oli rahvas girondistide langemisel Dantoni ja Robespierri poolt mässama hakanud. Kui rüüstajad ja tapjad jakobiinlaste parved linna ähvardasid, astusid selle elanikud inglaste ning hispaanlastega läbirääkimistesse. 28. augustil andsid nad linna ja sadamas seisva laevastiku lord Hoodile ja admiral Langarale üle.

„Viiskümmendkaheksa laeva on Prantsusmaa kaotanud!“ lisas sir Villiam võidurõmsalt juure. „Sündmus, mis meid kahest kuni kolmest verisest lahingust säästab! Teie raputate pead, kapten?“

Nelson tõmbas kulmud kokku.

„Kaotanud? On ta kaotanud? Nad ujuvad veel vetel ja Prantsusmaa võib neid uuesti võita. Tema õnn on aga Inglismaa õnnetus. Minu arvamisel, mida ka sõjanõukogus

esitasin, oleks pidanud neid otseteed ära hävitama. Langara oli aga selle vastu!“

Sir Villiam vangutas pead.

„Tema oma hispaanlase vaatekohalt muidugi. Kaob Prantsusmaa merelt, on tema Inglismaa vastu jõuetu.“

Nelsoni silmad löid tuld.

„Pidi siis Hood temaga ühinema? Kes enast teise vaatekohale seab, sel pole võimust oma vaenlaste üle. Võtta ja hävitada on ainuke õige tee Inglismaale!“

Jälle kõigutas sir Villiam pead; pooleldi nõus olles, pooleldi kaastundes. „Teie olete veel noor, mu armas kapten; mõtlete ja tunnete nagu sõjamees!“ ütles ta õpetlikul toonil. „Riigimees ei tohi mitte ainult avalikku arvamist eeskujuks võtta, vaid peab ka õigust arvestama. Teate, kuidas mina Hoodi asemel oleks talitanud? Ma oleks need viiskümmendkaheksa laeva hoiu peale võtnud. Ainult hoiu peale! Ja nimelt Ludvig XVII kasuks. Tema eest, nagu Ludvig XVI poeg ja pärandaja, sõdime ju vabariigiga. Õigus oleks siis meie pool. Igatahes peaksime talle laevad tagasi andma, niipea kui ta troonile pääseb. Aga lõpuks leiaksime ka siis õiguse, et väljaandmisest loobuda. „Võtta ja hävitada!“ ütlete teie kui sõdur; „võtta ja hoida!“ ütlen mina kui riigimees. Ja ma arvan, et minu plaan Inglismaale rohkem kasu toob. Loodetavasti pole Hood otsusega rutanud, enne kui ta Londonist teateid saab.“

Nelson kehitas õlgu.

„Ta on juba otsustanud. Ja nimelt teie ekstsellentsi mõttes!“

„Tõesti? Siis on tal rohkem annet, kui ma mõtlesin. Või on talle igaks juhtumiseks juhatusi antud. Pitt näeb ju kõiki võimalusi aastaid ette!“

Vaikides oli Emma pealt kuulanud. Pikkamisi tõusis ta üles. Ta mõtles selle suure kuulsuse joovastuse peale, mis teda mõne tunni eest oli vallanud. Kangelast oli ta Nelsonis näinud, võitjat...

„Ja sellepärast lastakse suurtükke, helistatakse kirikukelli,“ pahvatas ta läilusest välja. „Seepärast hõiskab rahvas! Elagu Nelson, Itaalia päästja! Ühe diplomaadi võtte pärast! Ühe kelmustüki pärast!“

Nelson kargas püsti, tahtes midagi vastata. Kuid sir Villiam jõudis ette. Oma kihistava naeruga.

„Nimeta seda, kuidas tahad, laps! Nimetus ei puudu asjasse, ainult tegu. Ja see seisab Inglismaa kasuks. Seda tunnistas isegi Ferdinand. Kui Nelson kuustuhat meest Hoodile nõudis, ei oodanud kuningas Maria Carolina

nõusolekut, vaid lubas seda omal ettevõttejõul. Meelsamini oleks ta ise oma lepariotide ihukaardiväe etteotsa astunud, et veel kord Prantsuse laevu lüüa. Ärge võtke minu naist liig traagiliselt, mr. Nelson. Ta kujutab omale asju palju parematena ette, kui nad on, ja vihastab, kui mitte kõik ilusasti ja ausasti ei lähe. Naiste romantika!“

Nelson oli istunud. Viisakalt kummardus ta sir Villiami ees.

„Ma saan teist täiesti aru, ekstsellents!“ ütles ta, ja miski nagu pilge läbistas tema häälekõla. „Kuid arvan ka miladyt mõista. Milady usub, et ma ennast neapellaste kiiduavaldustest meelitatud tunnen, eks ole nii?“

Nelson oli Emma poole pööranud ja vaatas talle otse silma. See heitis pea kukla ja kannatas tema tõsist pilku.

„See on nõnda, sir! Ma usun seda!“

Sügav joon kaevus Nelsoni suu ümber, muutis teda raudseks.

„Ma tänan teid, mylady. Sooviksin, et kõikidel Inglis naistel nii palju julgust oleks tött ütelda. Teie peate mind siis halbiks püüdjaks, kes ainult kuulsust taga ajab? Ükskõik, kas ta seda teeninud on, või mitte?“

Haruldane tahtmine valdas Emmat, Nelsoni veel rohkem haavata, veel tugevamini ärritada.

„Kui teie teisiti mõtlete, miks ei taganenud teie ebakohastest kiiduavaldustest? Miks võtsite rahva hosianna-hüüded vastu?“

Nelson taandus, nagu oleks ta tugeva hoobi saanud.

„Ka minus on pisut uhkust, mylady, ehk ma küll lihtne kapten olen. Mina tulin siia majesteedi teenistuses. Oma admiraali ülesandel, siit iga hinna eest Touloni väge muretseda. Kõik ripub meil Neapeli heatahtlikkusest ära. Tohtisin mina rahvast, kes meile sõdurid annab, tema võidu-usus purustada? Ja siis — mitte minule isiklikult ei kuulunud auavaldused; minu lipule hõisati vastu, Inglismaa lipule, mille võitu Itaalia lootused kiinduvad. Tohtisin mina vastu panna? Ka siis, kui ma võidu sisse ei uskunud! Aga ma usun Inglismaa lippu, mylady. Samuti nagu ma Jumalat usun. Ja ühel päeval tahan ma näidata, et ma täna asjata pole püha Georgi risti kaitsnud. Võib olla leiab mylady veel kord juhust mulle aiast loorberpärge murda. Ehk ka tsüpressioksakest. Nagu sõjaõnn tahab!“

Karedalt ja äkiliselt oli ta alanud, et kerge, naljatava tooniga lõpetada. Tema silmad ei lahkunud vilkekski Emmast. Silmad, kust nagu tuleleegid välja purskasid.

Haruldane tunne läbistas ladyt. Kuidas ta Jumalast rääkis! Nagu üks, kes usub.

Ja siis... ta nägi salajat, kaastundlikku naeratust, millega sir Villiam Nelsoni poole vaatas. Salakaval petis ausa mehe peale...

„Ma usun teid, mr. Nelson.“ ütles ta iärsku pehmeks saades. „Andke mulle andeks. Teie saaksite minust paremini aru, kui itaallaste seas elaksite. Kõik salakuulatab, laimab, valetab. Ja halbid on nad! Kui nad räägivad, karjuvad nad, vaatavad igalepoole ringi, kas neid kuuldakse, kas neile kiiduavaldusi antakse!“

Sir Villiam liigahtas kärsitult.

„Kunstloomusid tuleb isesuguse mõõdupuuga mõõta. Ometi peaksid nad sulle sümpaatilised olema. Kus sa ise kunstnik oled, peaksid nad sulle lähedal olema.“

Emma pööras oma sätendavad silmad sir Villiami poole. Rõõm täitis teda, et ta nende sõnadega teda ennast oli tabanud, sest tema kahekümneüheksa-aastase siinviibimise tõttu oli ta ise itaallaseks muutunud.

„Muidugi, nad seisavad meile naistele lähedal. Näitlejad on nad, poseerijad. Naised,

kavalad naised. Aga just sellepärast on nad meile ebameeldivad. Sest meie igatseme vastandit. Igatseme puhast jõudu näha, kuhu võiks üles vaadata. Keda meie ka pisut karta võime. Jah, seda me tahame. Karta tahame meie, kui me armastame.“ Emma vaatas talle naeratusega otsa, mis tema kahjurõõmsa irvitamisega sarnanes. „Tead sa nüüd, miks sind kardan?“

Oma viha järeltehtud lõbu taha peites, püüdis sir Villiam naise kätt ja silitas seda õrnalt.

„Unistused! Kas ei ole mul haruldane unistaja abikaasa, mr. Nelson?“

Emma teadis, et ta sel silmapilgul sir Villiamiga õnnelikku abielupaari esitas. Ta luges seda muljet Nelsoni silmis. Aga esiti, esimesel pilgul, kas ta seal talle kohkunult otsa ei vaadanud, kaasa ei tunnud? Kahekümnekaheksa-aastane õitsev naine omas küpses iluduses kuuekümnekolme-aastase rauga kõrv...

Nüüd ei vanguta Nelson tema pärast enam pead, ei loe teda enam kergeks saagiks...

(Järgneb.)

KÕIKUMATA HINNA MÕÕDUST.

K. KOTSAR.

Niisugust segadust ei ole, et ütleme palki, mis 3 sülda pikk, teisel aastal tunnistame saja sülla pikkuseks, või jälle ainult kolm jalga pikaks, sest et mõõdu pikkus on muutunud, ilma et asi ise oleks lühemaks või pikemaks saanud. Ka raskusemõõdud, mis pikkuse mõõdu abil tehtud, ei muutu niiviisi, et nael ei kaalu vahel rohkem kui näit. ühe odratera ja hakkab siis mõne aja pärast jälle ühe puuda odrateri üles kaaluma.

Pikkuse ja raskuse mõõdud niisugust segadust ei tee, aga on üks mõõt, mis teeb. See mõõt on väärtuste hinnamõõt — raha. Viimastel aegadel on tema mitmetel maadel nii muutunud, et näit. Venemaal hindab üht ja sedasama asja üle miljon korda kallimaks, kui varemalt. See ajab kõik segi. Varemalt kogutud teadmised lükkab ta ümber, nii et tuleb uuesti õppida. Kõik hinnakirjad, käsiraamatud jne. vananevad ruttu ja neid ei maksa tehagi, sest enne, kui nad trükist ilmuvad, on hinnad juba teised. Kui suurt kahju seeläbi saadakse, ei mõista arvata.

Asjade hinnamõõt on kõige tarvilikum mõõt ja teda on alaliselt vaja. Ka seal, kus ilma teiste mõõdeteta läbi saab. Sellepärast peaks tema

iseäranis muutmatu olema. Ärkab küsimus: Kas ei oleks võimalik tedagi kuidagi kindlustada? Teiste sõnadega tähendab see: Kas ei saaks kuidagi niisugust raha, mis oma väärtust ei muudaks?

*

Tahame selle küsimuse peale vastata, siis peame enesele kõige enne selgeks tegema, mis raha õieti on.

Meie tarvitame teda kui mõõtu, aga ta see ei ole õieti. Ta ei ole ruumist ega ajast, ka mitte maakera külgetõmbamise jõust laenatud, nii kuidas teised mõõdud on. Mõõtma oleme temaga hakanud majanduslisi väärtusi selles mõttes, kui palju neid väärtusi teiste väärtuste vastu maksab vahetada. See lahutab teda sügavasti teistest mõõtudest. Ta peab ise mingisugune majandusline väärtus olema.

Et see kõik paremini selge oleks, hakkame raha ajalugu lühidalt meele tuletama.

Väga vanasti ei olnud raha olemaski. Kes siis tahtis teiselt mingisugust asja saada, pidi ise teise asja vastu andma.

Niisugusel vahetusel on oma suured puudused. Asjad ei seisa kaua muutmatult alal, on tülikad hoida jne. Siiski, kuni raha ei olnud,

olid mitmesugused asjad niisugune vahetuskaup, mille järele teisi asju hinnati. Maailmas on tarvitatud niisuguste asjadena vilja, loomapid, nahku, orjasid, riiet, tubakat, teed, kakaoube, soola, datlid, rauda ja muid metalliseid, mõnesuguseid tiukarbikesi jne. Neil asjadel on oma väärtus, aga halvad omadused on neil ülekaalus. Nad võtavad eneste alla palju ruumi, kaasa viia on neid tülikas ja kulukas ja igauks ei ole valmis neid vastu võtma. Meie oleme hellitatud. Meie tahame, et oleks mingisugune väga väike, kerge, puhas, ilus ja muude heade omadustega asi, mida võiks alati kaasas kanda ja väikse ja suure hulga näol anda, kui tarvis on või tuju tuleb midagi muud asja omandada.

Kõigist asjadest, mis maailmas tuntud, vastavad neile nõuetele kallismetallid, iseäranis kuld, millest võib ilusaid, aga ka tarvilikke asju teha ja mida on nii vähe saada, et ta hulk ei lase end ruttu suurendada ja sellepärast odavaks minna. Puudused on ka kallismetallidel. Peaks olema alati kaal kaasas, et neist tükikest anda, mis vastuvõetava asja väärtusele vastaks. Tangid peaksid ka olema, et seda tükikest ära lõigata. Teinekord peaks tükikesi kokku sulatama hakkama, et hõlpsam oleks hoida. Kõik see oleks tülikas. Pealegi, kallismetallidele võib teisi metalliseid juure segada ja võltsimist on raske tunda.

Meie leiame sellepärast väga loomuliku olevat, kui riik lõi kallismetallist teatud suuruses tükid, märkis neile väärtuse ja puhta metalli

Patriarh Tihon,

kelle protsess Moskvas algab. Enamlased süüdistavad Tihoni kontrrevolutsioonilises tegevuses.

sisaldavuse peale ja andis rahva kätte. Vastuvõtjal ei olnud enam tarvis jaotada, kaaluda ja proovida. Kõik see oli tehtud. Hea raha oli olemas, aga kõige parem ta siiski ei olnud. Ta oli väga raske ja kulus kergemaks, kui kaua ringi käis.

Hea mõtte peale tuli, kes leidis, et kõige parem on tunnistused teatud hulga kallismetalli saamise õiguse peale välja anda. Need tunnistused võivad paberist olla, ilusasti trükitud ja nii, et nende järeltegemine raske, neid võib trükkida pisikeste ja suurte summade peale ja nendele tuleb nimeks anda: paberiraha.

See mõte leidis poolehoidjaid ja paberiraha tegi võidukäigu läbi maailma.

Mida enam läbikäimise abinõud edenesid, ja majanduslised ja ühiselulised tingimised arenesid, seda rohkem tarvilikuks läks paberiraha ta heade omaduste tõttu ja seda enam oli iga inimene sunnitud paberiraha rahaks pidama. Ei loetudki enam selle raha peal kirja, et nii ja nii palju kulda võib selle raha eest saada. Paberiraha muutus inimeste silmis ise rahaks, niisuguse väärtusega, et riik arvati kahju saavat, kui see raha inimeste käes hävines. Isegi viimased aastad ei ole suutnud paberiraha võimatuks tunnustada. Mägede viisi on seda raha mõnel maal juure trükitud, aga ta on ikkagi raha, kuigi odav. Ta maksab vähe, aga ta maksab. Nii tarvilik on ta. Meie ei saa ilma temata meie aja tingimistes enam läbi. Asjade vastu vahetada on hädaasi. Ainult üksikud on valmis seda tegema ja siiski harvadel juhtumistel. Teised võtavad parem paberiraha vastu, olgugi see raha väga halb väärtuste mõõt.

Kui nüüd paberiraha nii hästi meie aja nõuetele vastab, kuidas võiks siis temale kui väärtuste mõõdule ja kui vahetuskaubale kõikumast anda?

Paberiraha võib piiramata hulgal juure trükkida, sest et paber ja trükkimine vähe maksavad. Kui nii oleks, et paberiraha ainult piiratud hulgal, nii palju kui just ühes riigis raha vaja on, trükitakse ja riik ise kui suur müüja ja ostja seda raha odavamaks ei hinda, siis võiks paberiraha rahulikul ajal oma nimelises hinnas seista ja koguni tõusta, ilma et ta tõelikkude väärtustega oleks kindlustatud. Nii imelik, kui see on, siiski see on nii. Sellest hoolimata peaks paberiraha ainelist väärtustega olema kindlustatud. Siis ei ole tema väärtus muutuvate võimude tujudest, rahutute aegade jne. mõjust rippuv, vaid püsib niisama kindlalt, nagu see väärtus, mille hinda ta on määratud.

Mis väärtusline asi see võiks olla, mille järele paberiraha hind kirjutada?

Maailmas on palju hinnalisi asju. Seal on kartulid, linad, põlevkivi, inimeste tööjõud ja lugemata hulk muid. Neist teatud hulk võtta ja paberiraha nagu täht selle hulga saamise õiguse peale kirjutada, seda võiks teha, aga head paberiraha meie siis ei saaks. Põhjus on see, et kõikide nende asjade väärtus ise kõigub, aga meie tahame kõikumata mõõtu, nagu alguses öeldud.

Hindade statistika näitab, et võrdlemisi kõige vähem kõigub kulla väärtus. Ka tema kõigub. Ei tarvitataks kulda rahaks, oleks ta odavam. Nälgas ja janus inimene võib suure kullatüki toobi vee või tükikese leiva eest ära anda. Nii ei ole ka kuld kindel mõõt, aga ta on ometi kindlam kui muu. Heal meel lükkaks kulla kui maailma valitseja troonilt maha, tunnistaks ta ebajumalaks ja heidaks ta kõrvale, seda enam, et ta suuremalt osalt kõik Ameerikas on, aga see on võimata. Enne peame leidma mõne teise majanduslise väärtusega asja, millest teatud hulk võiks teiste väärtuste mõõduks olla. Loodame, et seda leitakse. Seni jääme veel kulla juure.

*

Missuguse hulga kulda peaksime võtma teiste majandusliste väärtuste mõõduks?

Selle küsimuse võiksime küll ära otsustada, aga kasu sellest üksi ei ole. Vene rubla peaks tähendama 861-es osa ühest kilogrammist puhast kullast ja Saksa mark 2790-es osa, aga nad on sealt paberirahana suures kauguses. Nii ei aita üksi see, kui öeldakse, et rahaüksus on niisama suur, kui tükike puhast kulda, mis kaalub nii ja nii palju. Mõõt on siis küll teada, aga see mõõt on sarnane, kui kirjutaksime paberitükikesele „1 nael“ ja paneksime selle paberitükikesele

Vene mitropoliit Antonius,

n. n. „elava kiriku“ juht, patriarh Tihoni vastane ja tema kukutaja, nõukogude valitsuse poolehoidja.

tüki naelase kaaluvihhi asemel teisele kaalutaldrikule.

Et kõikumata, see tähendab võrdlemisi vähe kõikuvat raha saada, peab olema esiteks ta kullaväärtuse peale määratud ja teiseks tõsiselt kindlustatud. Kõik muud võtted ei vii eesmärgile.

RIKASTE MEESTE LÕBUSÕIT.

MARK TWAINI „SÜÜTUD KODUMAAL“ SEEST.

Nevaadas elasid kaks järsku rikkaks saanud meest. Neist räägitakse järgmist lugu:

Jim oli midagi maailmas näinud ja tundis elu enam-vähem, Jack aga ei olnud kunagi oma kõrvalisest nurgast välja saanud ega linna näinudki. Järsku rikkusega õnnistatud, võtsid need mehed nõuks New-Yorki reisida — Jack selleks, et linna näha, ja Jim — tema kaaslasena ja juhina.

San-Franciscosse jõudsid nad öösel. Hommikul sõitsid sealt laevaga edasi. New-Yorki jõudes ütles Jack:

„Kogu oma eluaja olen kuulnud tõldadest räägitavat. Nüüd ma tahan tõllas sõita — ükskõik, mis see maksab. Tule!“

Nad läksid jalgteel edasi. Jim hakkas kutsuma kaleskaga voorimeest, aga Jack keelas:

„Ära niisugust odavat kutsu. Meil on siin aega küll ja raha ei tähenda midagi. Kui juba sõita, siis sõita. Vaata, sealt tuleb just niisugune, nagu tarvis. Käsi see kollane piltidega seisma jääda! Ära karda, mina kannan kõik kulu.“

Jim laskis tühja omnibusi seisma jääda ja nad astusid sisse. Jack ütles:

„On aga tore! Oh, ma ei rehkenda. Pehmed istmed, aknad ja pildid! Mis poisid nüüd ütlesid, kui nad näeksid, kuidas meie niisugusega New-Yorgis sõidame? Oh, küll oleks hea, kui nad näeksid.“

**Targasti teeb igaüks,
kes oma raha
Eesti Rahvapanka
hoiule toob.**

Ta pistis pea aknast välja ja ütles omnibusi kutsarile:

„Kuule! See sõiduriist meeldib mulle. Ma sõidan temas kogu päev. Lase käia! Maksu pärast ära muretse!“

Kutsar sirutas käe läbi augu, et sõiduraha saada, nagu sel ajal viisiks oli. Jack võttis käe pihku, raputas seda südamlikult ja ütles:

„Kaup on koos. Nuusuta seda, kuidas see lõhnab!“

Ta pani kahekümnedollarilise kuldtüki kutsarile pihku. Natukese aja pärast ütles kutsar, et tal vahetamiseks raha ei ole.

„Jäta vahetamine! Sõida ta maha! Pista tasku!“

Peopesaga vastu põlve patsutades ütles ta siis Jimi poole pöördes:

„Kas ei ole tore? Pagan võtku, ma üürin ta endile nädalaks ajaks iga päeva jaoks.“

Omnibus jäi seisma ja keegi noor preili astus sisse.

Jack tegi suured silmad, müksas siis Jimi küünarnukiga ja ütles sosinal:

„Ära ütle sõnagi! Lase ta sõidab, kui ta tahab. Siin on ju ruumi küll.“

Noor preili võttis rahakotist sõiduraha ja andis Jacki kätte.

„Mis eest see on?“ küsis Jack.

„Olge head, andke kutsarile edasi.“

„Võtke oma raha tagasi, proua. Meie ei või teid maksta lasta. Olge lahke ja sõitke nii kaua, kui soovite, aga maksta ei ole teil midagi tarvis.“

Neiu jäi imestades omnibusi nurka istuma. Natukese aja pärast tuli keegi vana proua, kott käes, sisse ja pakkus sõiduraha.

„Vabandage!“ ütles Jack. „Meil on väga hea meel, et teie tulite, aga maksta ei ole teil midagi tarvis. Istuge rahulikult sinna ja tundke, nagu oleksite oma kodus.“

Paari minuti pärast tulid kolm herrat, kaks paksu naist ja mõned lapsed sisse.

„Tulge, tulge, sõbrad,“ ütles Jack. „Ärge meid pelake! See on vaba lõbureis.“ Jimi poole pöördes sosistas ta siis: „New-Yorgi inimesed on väga pealetungivad. See ei ole kellegi mood. Ma ei oska sellele nimegi anda.“

Kedagi uut juuretulist ei lasknud Jack sõiduraha maksta ja kõiki tervitas ta tulemast. Inimesed hakkasid seisukorda aimama ja pistsid raha tasku tagasi.

Pool tosinat uusi sõitjaid tuli omnibusisse.

„Oh, siin on ruumi küll,“ ütles Jack. „Astuge aga sisse ja tundke, nagu oleksite oma kodus. Mis lõbusõit see muidu on, kui seltsi ei ole.“ Siis Jimi poole sosinal: „Küll on aga New-Yorgi rahvas sõbralik. Ma mõtlen, need inimesed läheksid surnuvankrissegi vägisi, kui see nende teed mööda läheb.“

Sõitjaid tuli ikka rohkem. Juba mõned jäid püsti seisma. Üks hiimlane tuli ka sisse.

Raadiotelefon kübaras.

Ameerikas on nüüd raadiotelefon moehaiguseks saanud. Sellest ei ole küllalt, et moeinimesed enestele kodus raadiotelefoni lasevad sisse seada, naised lasevad selle, isegi oma kübaratele asetada, et iga silmapilk, kui lobi-semishimu tuleb, seda kohe jalamaid rahuldada võib.

„Ma hakkam minestama,“ ütles Jack. „Kutsar, pea kinni! Jääge oma kohtadele, prouad ja herrad. Kõik on maksetud. Kuule, sõiduta neid nii kaua, kui nad tahavad — nad on kõik meie sõbrad. Vii neid igale poole ja kui sõiduraha veel tuleb juure maksta, siis tule St. Micholasse ja ma maksan kinni. Head lõbusõitu, prouad ja herrad. Sõitke nii kaua, kui kellegil süda soovib. Maksma ei lähe see teil tsentigi.“

Seltsimehed läksid kahekesi välja ja Jack ütles:

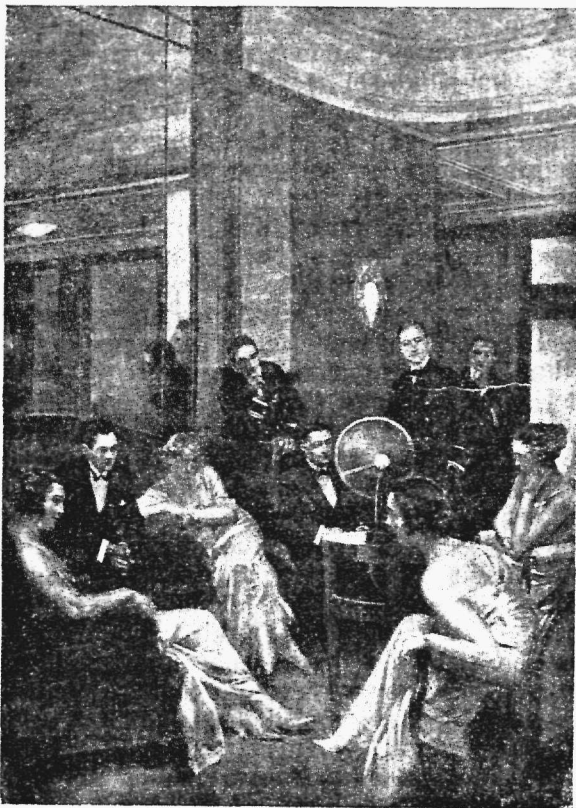
„Tead, Jim? Teist niisugust kohta, kus inimesed igast seisusest nii seltsisid, kui New-Yorgis, ei ole ma näinud. Hiimlanegi tuli niisama sisse, kui omasugune. Kui meie veel kauemini oleks sõitnud, küllap siis ka mõned neegripoisid oleks meie seltsi tulnud. Kuule, täna veame sängid ukse taha, nii et uks lahti ei lähe. Muidu tulevad need haned ja tahavad meie juures magada ka.“

KUI PÄIKE EI TÕUSNUD.

Prantsuse uuemast jutukirjandusest.

Prantsusmaal on vallanud päris lugemise maru. Ei ole varem kunagi nii palju loetud, kui praegu. Raamatuid ilmub igal nädalal tosinate viisi ja selles kirjanduslises uputuses leidub silmapaistvalt palju häid raamatuid.

Agas huvitavaid raamatuid on nende hulgas

Kontsert raadiotelefoni kaudu.

Reisijad ookeanilaeval „Paris“ kuulavad raadiotelefoni teel kontserti, mida 350 merepenikoorma kaugusel antakse.

igatahes õige hõredalt, sellepärast ei või jätta neid eriti nimetamata. Aasta algul ilmus Henri Beraut sulest „Le martyre de l'obèse“ („Rasvamao kannatused“) ja tänapäev köidab kõikide tähelepanu André Dahl'i raamat „Le soleil ne se lève pas“ („Päike ei tõusnud“).

Vaimustavkena humoristline eessõna jutustab meile, et raamat olnud juba kümne aasta eest valmis, aga kirjanik on kogu aeg otsinud isikut, kellele seda pühendada.

Lapsearmastus olevat teda sundinud oma

esimest romaani pühendama isale, kuid see lükanud ettepaneku tagasi ja palunud poega teda rahule jätta. Oleks veel teos kas lämmastiku molekuliiraskuse uurimus või selletaoline teaduslik töö! Et aga ta raiskuläinud poeg iial kasulikkude teadmiseni pole ulatanud, siis palub isa teda „oma nõrga aruga toimingut lahkesti üksinda edasi jätkata“.

Peale seda mõtleb ta raamatut pühendada oma naisele, aga abikaasat vihastab kena pealkiri: „Minu armastatud naisele, mu kallile Marguerite'le“. „Seda kirjutatakse ju ometi ainult hauapärja lindile“, karjub ta ja annab mehele nõu raamatut, millele arvatavasti paar tosinat lugejat leidub, ära müüa ja mitte tervele ilmale kuulutada, et ta naise nimi on Marguerite.

Siis püüab ta oma raamatut pühendada kolmele akadeemia liikmele, kes aga varsti üks teise järele surevad. Iseäralik, kuri saatus lasus sellel pühendusel. Viimaks otsustab ta asja vabariigi presidendi kasuks. See on mees, kelle heaks Prantsusmaal liig vähe tehakse. Teda lastakse alla kirjutada ebatõenäolisi seadusi ja ta saadetakse mälestussammaste avamistele, mis on nii valged, et nad ta silmadele haiget teevad. Ei ole veel ammu, kui teda saadeti järjekindlalt Venemaale, kuhu ta ka päralt oleks jõudnud, poleks rong mitte viis aastat hiljaks jäänud.

Kellelegi ei tule meele temale pakkuda mingisugust lohutust, sellepärast loobub André Dahl sellest vanast kinnipeetud kombest ja pühendab oma raamatu vabariigi presidendile, kellest ta teab, et see annetuse üle ei pahanda, et ta oskab lugeda, et tal on aega lugemiseks ja et tal on tarvis meelelahutust.

Sellesama pühenduse põhjal tuli raamatu kirjutajale *Secretariat particulier* (s. o. presidendi erakantsleil) abiülesma oma käega kirjutatud vastus, milles seisis, et herra vabariigi president, olles ülekoormatud jooksva töö rohkusega, ei olevat aega leidnud pakikese avamiseks, sellegipoolest tänab ta läkituse eest ja volitab teda, nagu see kombeks, kinnitada oma ärisildile nimetuse „presidendi kantselei varustaja“.

Mis nüüd puutub romaani enesesse, siis arvab André Dahl, et ühel päeval võib päike jääda tõusmata. Kujutatagu enesele ette, misugused naljakad situatsioonid võivad sellest välja areneda: imestus, arvamised, kodanikkude kasvav rahutus. Kõik kohutused on liik-

vel ja inimesed tormavad. igaüks oma kalduvustele vastavalt, kes jumalakotta, kes kõrtsi möllu.

Lugeja tutvuneb ühe ministrite nõukogu istanguga ja võib jälgida üksikute valitsuse liikmete ülalpidamist, kes kaotavad pea ja kohad. . . . Õnnelikul viisil on aga ametnikud. mõistagi vähemad ametnikud, kohtadel; politseiülem võtab enese peale pimedusse vajunud ilma juhatuse ja ühiselt seavad nad sisse valvekorrade ning annavad välja määrusi maailma hukkamise puhuks. Siis saadetakse telegrammid departemangude prefektidele (kuberneri-dele), neid manitsedes avaliku kõlbluse alalhoidmise eest hoolitseda. Mõned vastused nende telegrammide peale on lugemisväärt: „Ülem-Savoy prefekt astub ühendusse Mont-Blanc'i tähetorniga juhtumiseks, kui valgus uuesti ilmub. Ühtlasi teatab ta, et valgustuse saamine vee jõu läbi olevat esialgul kindlustatud, aga igavene lumi ei sulavat enam“.

Bouches - du - Rhone (Marseille) prefekt nõuab auleegioni märki neile, kes arutu hulk kangelastegusid korda saadavad. Samal ajal annab ta teada, et lõunamaa kuni lõpuni vastu peab. Morbihan'i prefekt Bretagne'is teatab, et politseinikud olevat andunud palvetamisele, ja Elsas-Lotringi kindralresident telegrafeerib: „Õõ pikendus on elanikkude peale avaldanud halba mõju. Saksa valitsuse ajal olnud päike alati korralik. Kurgede äralend rohkendab ebasoodsat muljet. Andsin käsu neid jalgupidi korstnate külge siduda hariliku korra alalhoidmiseks.“

Briti valitsuse telegramm käib lihtsalt: „Briti valitsusel on au teatada oma seisukohta: eelseisva maailma hukkamise pärast ei tohi sõjavõlgade tasumise küsimuses tekkida mingisugust muudatust ega viivitust.“

Väike ametnik, politsei ja — lisame juure — ajakirjanik ei kaota pead. Üks kõige lõbusamatest kujudest on kahtlemata ajakirjanik Lemel, kes üksinda oma lehte toimetab ja paavsti teadaandeid maailma lõpu suhtes kokku seab.

Tema toimetatud leht algab traagilise üleskutsega avalikkudele asutustele, toob siis ühe lenduri aruande, kes isegi 6000 meetri kõrgusel vähemutki valguse jälge pole leidnud ja lõpetab joonealuse vestelooga moe üle edaspidi pimedal maakeral. Neljandal leheküljel kuulutab veel Lemel: „Meie oleme arvamisel, et peame neile meie lugejatele, kes on surmale mõistetud, nende seisukorra paranemist selgitama. Teatavasti on herra Daibler'i kohus surmaotsust päeva tõusul täide saata, et aga päev enam ei tõuse, siis pole neil midagi karta.“ Ka väikesed kuulutused pole unustatud, ja Lemel ise mõtleb välja romaani järje. Tõepoolest. Prantsuse ajakirjanduse auks olgu öeldud: kahju, kui päike sel päeval oleks ometi tõusnud.

Kirjanik viib meid veel salongidesse, kus arutatakse pikalt ja laialt küsimust, kas armastus on kangem kui surm. Seal õpime tundma abielupaari Huguenin. Surmahirmus tunnistab madame Huguenin mehele üles kõik omad patud ja — see on vist küll kõige peenema huumoriga läbipõimitud peatükk — mehel pole ei nende avalduste ega teadmata tuleviku puhul muud suuremat muret, kui et: kas aga jätkub kõõgis küllalt söögitagavara.

Lõppude lõpuks tõuseb päike kahekümne nelja tunni pärast uuesti. Arusaadavalt ei oska ükski teadlane haruldast nähtust kuidagi seletada, aga kirjanik tutvustab meid mõne luulevallast päritoleva seletuskatsega, nii näituseks: Ühe naabri planeedi elanikud, kes teaduses suurepäraselt edenenud, arvatavasti Marsi omad, on omas võitmise tungis leidnud vahendi, mis kogu päikese valguse pöörab nende planeedi peale, mislääbi teised planeedid pimedusse vajuvad. Kuna aga aparaadid ruttu ära kuluvad, siis voolab valgus uuesti ilmaruumi.

Leidub teisigi seletuskatseid neile, kes armastavad vaimurikkaid sõnu teadlastele, ja isamaa armastajatele.

Meeldiv-lõbusalt puistab kirjanik selles raamatus sätendavat nalja ja vaimuteravusi nagu hoogvihma.

UUEM KIRJANDUS.

Mark Twain. *Tom Sawyeri juhtumised.* Tõlkinud ja eeskõne kirjutanud Jul. Säkk. Noorsookirjandus nr. 3. Toimetanud Hugo Raudsepp.

Mark Twain on meil oma lühemate naljajuttudega ja följetoonidega vana tuttav. Käesoleval juhtumisel saame temalt aga pikema ja kaaluvama teose, üle 270-leheküljelise romaani, milles Twaini jutustusand, kujutusvõime ja „ameerikalik“ humoor tüübilisema väljenduse leiab. „Tom Sawyeri juhtumised“ ilmusid 1876 a. ja said üheks populaarsemaks rahvaraamatuks, Ameerikas.

Jutu sündmustik keerleb peajasjalikult kolme noore tegelase — Tomi, tema seltsilise Hucki ja kooliõe Becki ümber, on täis nooruse, lapsee romantikat, kangelasmeelt, aga ka kelmust, võrukaelsust, teravmeelsust. „Kuigi minu jutustus“, ütleb kirjanik ise, „on mõeldud peajasjalikult poisikeste ja tüdrukukeste ajaviiteks, siiski loodan, et see asjaolu täiskasvanuid temast eemale ei tõrju. Osalt oli minu püüdeks lõbusal kujul meele tuletada täiskasvanutele seda, missugused nad kord ise olid, kuidas nad tundsid, mõtlesid, kõnelesid ja missugustes iseäralistes ettevõtetes nad mõnikord osalised olid“.

Miguel de Cervantes. *Don Quijote La Manchast.* Eesti keele Helmi Jansen. Noorsookirjandus nr. 1. Toimetanud ja sissejuhatuse kirjutanud Hugo Raudsepp.

Hispaania kirjaniku Cervantesi „Don Quijote“ on sedavõrd tuntud ilmakirjanduse meisterteos, et tema kangelas nimi ja tüüp on saanud igapäevaseks võrdluskujuks, samuti ta vastand-karakter kannupoiss Sancho Pansa näol. Vanas Iisraelis liiks kord noormees Saul välja oma isa emaeeslid otsima ja sai samal päeval veel kuningaks. Nii juhtus ka Cervantesega: ta tahtis sattüüri kirjutada iganud ja haledate rüütlromaani üle, sai aga uue moodsa humoristliku romaani esiisaks. Tema teose inimtüübid elavad igavest elu.

Esimene „Don Quijote“ õige lühendatud kujul Eesti keeles andis E. Bornhöhe 1900 a. Käesolev tõlge, märksa täielikum, ilmub raamis, nagu ta vastavate kärpimistega on välja kujunenud Euroopa rahvaste noorsoo-väljaannetes. Nii on ta tähtsaks täienduseks meie alles nii kehvale kodu ja kooliraamatukogule ilmakirjanduse meisterteoste poolest.

Selma Lagerlöf — „Vagajutud Kristusest“. Tõlkinud Hugo Raudsepp. Ilmakirjandus nr. 4. A. Orgi kirjastus Tallinnas.

Oma „Kristus-legendide“ kirjutamiseks sai Lagerlöf tõuke Palestiina teekonnal. Need on sügava usulise tunde, kuid igasuguse kirikliku kõrvalmaiguta nähtud fantastilised jäljed uue testamendi motiividel, naivid ja lapselikult tuntud vagajutud suurest prohvetist ja imetegijast, kelle muinasjutulikkude kuju ja ajaloolist tagaseina jälgime põnevuse ja innuga, ja milles kirjaniku küps fantaasia ja haruldane vesteand täiel määral ja ajakohase lihtsusega esile tulevad. Selma Lagerlöf on kadestatav omadus rahvalikult kirjutada, ilma et hulga maitsele alla langeda.

Kogu sisaldab seitse muinaslugu üldiselt tuntud ainetel Jeesuse eluloost. Seal on eel kõige vanaema jutustus „Pühaõst“, teisend Jeesuse sündimisest, kui „kärjased olid välja peal“. Sellele järgneb „Pögenemine Egiptimaale“, imetegu ühe palmiga kõrbes, kes Jeesuslapse ees peab kummarduma, et oma vilja talle ulatada. Siis lastejutt „Naatsaretist“, kuis väike Jeesus ja väike Juudas savipiilusid voolivad ning Juudas kadedaks saab, et Jeesuse savilinnud kaunimad on. Lugu „Templis“ jutustab Jeesuse esimest templis viibimist Jeruusalemas ja imetegusid, mis rahvajutud sellega seovad. „Püha Veronika higirätik“ viib meid juba Tibceeriuse keisrikotta ja maavalitseja Pilatuse maija, põimides ajaloolist tagaseina Kristuse ristisurmale. „Punakurguke“ on muinasjutt linnust, kes enesele sellega punased rinnasuled teenib, et ta Kolgatal Jeesuse otsalt nokaga ühe okka välja tõmbab. Viimane lugu „Meie Issand ja püha Peetrus“ näitab meile Peetrust Paradiisi õndsuses, kes väga kurb on, et ta ema põrgu on sattunud. Issand on nõus Peetruse ema „üles tooma“, kuid selle ülalpidamine on sedavõrd egoistlik, et ingel ta tagasi sügavusse peab kukkuda laskma.

Joonathan Swift — „Gulliveri reisid Lillipuudimaale ja Brobdingnaagi“. Eesti keele Helmi Jansen. Noorsoo kirjandus nr. 2. Toimetanud ja eessõnaga varustanud Hugo Raudsepp. A. Orgi kirjastus.

Swift on Inglise kirjanik 18. aastajaja esimeselt poolelt ja ta „Gulliveri reisid“ kuuluvad nende väheste klassiliste noorsooraamatute hulka, mis ei vanane ja mida iga uus põlv uue õhinaga loeb. „Gulliveri reisid“ sisaldavad üldse neli teekonda, käesolevasse raamatusse on neist võetud kaks esimest kui kõige paremat.

Gulliver viib meid olematuile, kuid seda huvitavamatele fantastilistele maadele, mille olusid ta suure tõsinaolise humoriga kirjeldab, mitte unustades ka reaalse ilma olukordi võrdluste abil naeruväristamast. Laevaga merel hukkudes satub Gulliver Lillipuutide riiki, mille elanikud (14 sentim. pikad) on ta kõrval kui tinasoldatid lapse mängulaual.

Gulliveri teine teekond Brobdingnaagi on oluliselt samasugune kui esimene, ainult selle vahega, et Gulliver nüüd hiiglaste maal viibib ja ta nüüd nende hiiglaste keskel ise lillipuudi osa on sunnitud etendama. Ka meie „Kalevipoeg“ tunneb üht lugu hiiglaste maast ja samu fantastilisi dimensioone kirjeldab Tuglas oma novellis „Maailma lõpus“.

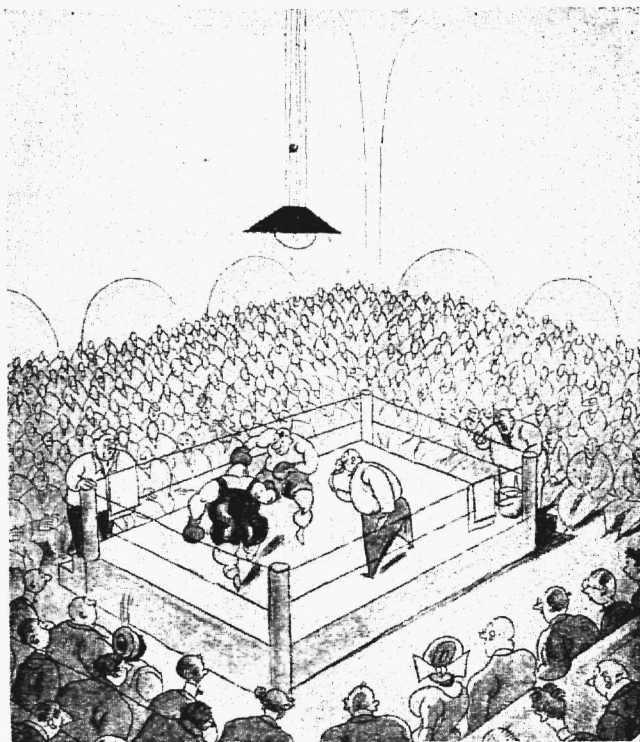
A. Tammann — „Eesti üldised laulupidud XIX aastajaja“. J. V. Jannseni, Dr. K. A. Hermannini ja D. O. Virkhausi piltidega. Populaär teadus nr. 1.

Käesoleva raamatu ülesanne näib olevat Eesti iseseisvuse esimese üleriiklise laulupidu puhuks ülevaadet ja materjaali pakkuda meie laulupidude ajaloost, iseloomust ja tähendusest 19. aastajaja kitsastes oludes, seda enam, et laulupidud olid tookord rahvusliku mõtte ja kultuuri kandjad, rahvustunde äratajad ja et neil toimingutel oli suur ettevalmistav tähendus sellele pöördele, mis ilmasõda ja revolutsioon meie rahvusliku ideaali — iseseisvuse — teostamises võimaldasid.

Raamat toob rikkalikku faktilist materjaali (väljavõtteid eeskavast, selle teostamisest, kajastamisest ajalehtede veergudel) kuuest üldisest laulupidust, nende tegelastest, vastava ajajärgu tagaseinast, meeleoludest jne. Seda faktilist ja meeleolulist materjaali piduprogrammidest ja ajalehtede referaatidest koondades rõhutab autor peajasjalikult laulupidude ühiskondlikku tähendust ja tendentse, annab toleaja referentide (ajakirjanikkude tegelaste) päevameeleolusid edasi, lisades siia juure kõik kättesaadavad statistilised andmed.

N A L I.

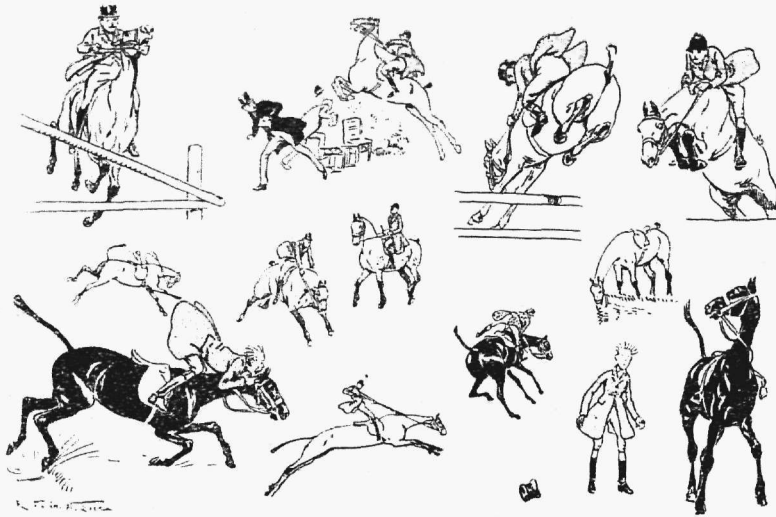
„Terves kehas terve vaim.“

Üks vaataja: „Miks nad nii koledasti teineteist peksavad?“

Teine vaataja: „Nad peksavad „tervet vaimu“ teineteisele pähe.“

Võiduajamiste ajajärgul.

Teenijad omavahel. „Armuline proua oli väga vihane!“

„Pidid sa siis ka keldritrepil komistama ja veinipudeli katki tegema!“

„Teisiti ei saanud. Olin pudeli enne tühjaks joonud.“

*

Kohtunik (vargale): „Miks teie selle kasti uulitsalt ära viisite?“

Varas: „Kasti peale oli trükitud Niiskuse eest hoida! Et parajsti vihma sadama hakkas, viisin kasti enese poole varju.“

*

Kunstinäitusel. „Vaadake seda pilti „Päikese loojaminek“. Selle on minu sõber maalitud. Ta on väljamaal õppinud.“

„Aa! See võib olla, et väljamaal päike nõnda looja läheb.“

*

Väikeses perekonnas. „Kui palju bensiini nüüdsel ajal kulub!“

„Seda laulu kuulen ma oma mehel ka.“

„On siis temal ka auto?“

„Ei, aga temal on paberrossititaja bensiiniga.“

*

Mõtete käik. Vaata, armas mees, seal läheb proua Morisson. Tema mees suri hiljuti ära, eks ole?“

„Jah, vaene proua!“

„Ma leian, et mulle ka leinakleit väga hästi passiks.“

India naljad.

Aleksandri võimetus.

Kuningas Aleksander, valitseja mõlemas ilma ääres, idas ja läänes, pidi kord ühest vaimuhaigest mööda sõitma. Ta ütles sellele: „Palu minult omale armu!“

Mees vastas: „Kärbsed segavad mind; käse neil seda jätta!“

Kuningas ütles: „Nõua midagi muud, mis minu võimuses!“

Siis vastas vaimuhaige: „Mis pean ma sult paluma, kui isegi kärbes sinu võimusesse ei kuulu?“

Kui kuningas sihust mööda laseb.

Ühel päeval istus puu otsas lind. Kuningas nägi seda ja ütles oma saatkonnale: „Selle surman ma vibu-

püssiga.“ Siis võttis ta vibu ja noole ja laskis linnu sihis, kuid nool lendas linnust mööda. Lind aga lendas sealt ära.

Kuningal oli hirmsasti häbi. Üks tema saatkonna liikmetest tahtis teda häbist päästa ja ütles:

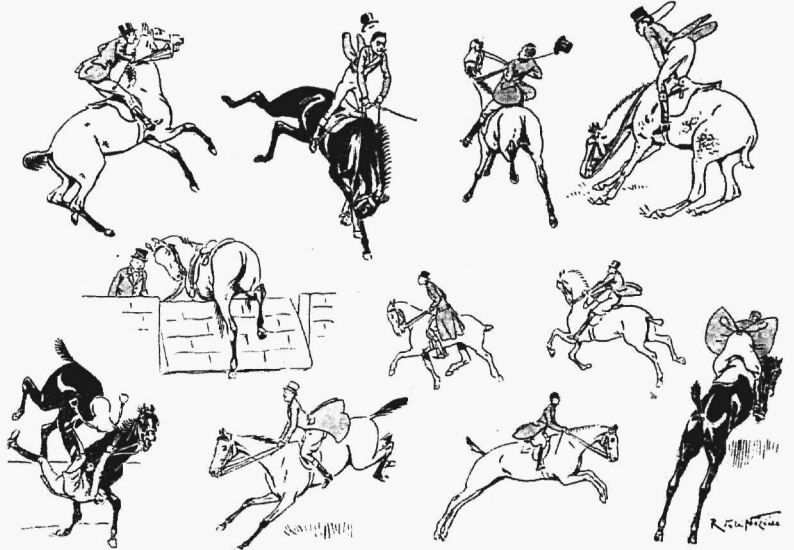
„Kuigi kuningas esiteks linnu surmata tahtis ja teda surmata ka oleks võinud, halastas ta siiski linnu elu peale ning laskis sellepärast meelega kõrvale.“

Sic transit gloria mundi*).

Kolmeistkümmend aastat. 1910—1923.

(Vaata pildid lehekülgedel 682—683.)

Harjuvärava tagune polnud vanasti õnnelik ja lugupeetud paik. Siit kaudu viidi vaeseid patuseid karistuse ja hukkamise kohale. Siin kaotas Riisipere Johannu Uexküll oma elu, sest et ta selle oma talupojalt, Suurepere Madiselt, oli võtnud. Ümbrus oli põlatud ja kardedud ning linnavärvad müüriti kinni enam kui kaheks aastasajaks.

Eestis tahetavat ka edaspidi teiste „kultuurimaade“ eeskujul võiduajamiste korraldama hakata, et hobuste tõugu „parandada“. Mis neil võiduajamistel näha võime, see selgub neist piltidest.

Hiljem tekkis siia heinatürg. (1)

Siis püstitati siia Eestimaa allaheitja Peetri auks tema kuju. (2)

Kirikuvürstid ja suurvürstid kõndisid pidurongi ees. (3) Truualamline „rahvas“ nõtkutas oma põlvi tema ees. (4) Ja austas teda. (5 ja 6)

Siis tuli tema rahvas ja võttis temalt ta keisri märke ning pani teda revolutsiooni süvendama. (7)

Ta nägi, kuidas Preisi prints tema jalal oma võitjaid vägesid üle vaatas. (8)

Kuulis, kui Eesti vägede ülemjuhataja teatas, et pole enam ühtegi vaenlase sõdurit vabastatud Eesti pinnal ning mõistis, et tema töö oli tühine. (9)

Siis pandi talle nõör kaela. (10)

Alus püsis veel, kui ajaloo verstaapost. (11)

Kuni ka see läks kõige maailma teed. (12)

Ning ta ise puhkab Kadriorus talli ukse ees vankril ja ootab oma teekonna lõppu. (13) J. P.

* Nõnda lõpeb maailma hiilgus. Katoliku kirikulaulu algus, mida lauldakse paavsti kroonimisel ja mis juures tkkk takku ära põletatakse.

Järgmine number „Agu“
ilmub näituse kestel ja
toob hulga pilte näituselt

ja sündmuskohast huvi-
 tavat lugemismaterjaali!

Järgmises „Ago“ numbris
Dr. K. A. Hermann
päevaraamat!

Vastutav toimetaja Ed. Hubel.
 Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

OSKAR WIKMANN'I
 kellasepaäri ja I klassi töököda
 Viru tän. nr. 15.

A. ADAMKA

Tallinn, Vana-Posti tän. 2

Jalanõudekauplus.

Alati saadaval suures väljavalikus kõige uuema moe järgi jalanõusid nii oma töökojas valmistatud kui ka väljamaa omad. Tellimised täidetakse korralikult, hinnad õiglased.

Kõige austusega A. Adamka.

Max Johansson

Rätsepmeister
 Peterburist

Teatan oma austatud tellijatele, et olen saanud rahkel arvul **suveülikonna- ja palituriideid.**

Austusega

Max Johansson,

Tallinn, Lühikejalg 6.

Odavalt

Odavalt

Pikk tänav nr. 3
välisriietekauplus.

Igasugu meesterahva **palituid**, **ülikonde** ja **pükse**, kodumaa ja väljamaa riidest, kõige uuema moe järele

Naisterahva **mantlid**, reklaam, kimono modellide järele valmistatud.

Tellimisi täidetakse korralikult.

Töö ja riide eest täielik vastutus.

Suur väljavalik meeste- ja naister. **vihmamantlid**, meester. **kaabusid**, õlest kübaraid ja sonisid.

Austusega

S. Schwartz.

Pikk tän. 3.

Pikk tän. 3

Mootorrattaid

„Fabrique Nationale“, „Indian“ ja „Harley-Davidson“, küljevankriga ehk ilma, soovitab

J. FREYBACH

TALLINNAS, Niguliste tän. 11, kõnetr. 15-30.

Ilusaid päevapilte moodsas tehnikas valmistab teile päevapiltnik

Joh. Hallikas

võistlemata odavate hindadega.

Iga tosina piltidega ja postkaartidega suurus hinnata kaasas. Tellimise peale teen ka näituse ajal ülesvõtteid, soovi peale võib valmistada pilte 24 tunni jooksul.

Aadress hoolega üles märkida: **TALLINNAS**, Viru tän. 12, Singeri õmblusmasin. kauplusega ühes majas.

Tarvitajateühisus

„OMA”

on suurem ja soliidsem ühistegelise kaubamaja Tallinnas.

Koloniaal-, delikatesskaubad, maitseained, riide- ja saapakauup., põletispuud, majapidamistarbed.

Kaubad kõrgemas väärtuses; hinnad võistlemata.

„Omast“ ostes saavutate kasu endale ja ühiskonnale.

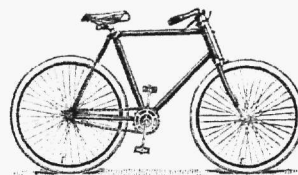
„Omast“ ostes sunnite erakaupmehi hindade mõõdukusele.

„Omast“ ostes võimaldate endile ükskord „Oma“ lauvalt „Oma“ leiba süüa, „Oma“ töökodadest endid „Oma“ riietega katta.

„Oma“ kasu on teie endi kasu.

Äрге ostke enne mujalt, kui olete „Oma“ kaup vaadanud.

Astuge „Oma“ liikmeks.

Kuulsad jalgrattad

Naumann, Mars ja teised.

Õmblusmasinad

Naumann, Pfaff, Westa, Clara ja t.

Kudumismasinad Gloriosa.

Koorelahutajad.

Põllutöömasinad ja osad.

Õmblusmasinad läinud aastal põllum. näitusel kõige kõrgema auhinnaga kroonitud

Kr. Saar & K_o

Tallinnas, Tartus, Rakveres ja Jõhvis.

Soovitame ladust ja muretseme tellimise peale kohale isesõitjaid ja veetavaid

REHEPEKSUGARNITUURE

Inglise ja Saksamaa vabrikutest; Ameerika, Saksamaa ja Rootsi rohu- ja viljaniitjaid ning hobuserahasid ja nende osasid; atru, äkkeid, külvimasinaid; kunstväetisaineid, masinarihma, masinaõli, veskikivi valamise materjaali, naelu, rauda jne.

A L F A

koorelahutajaid,

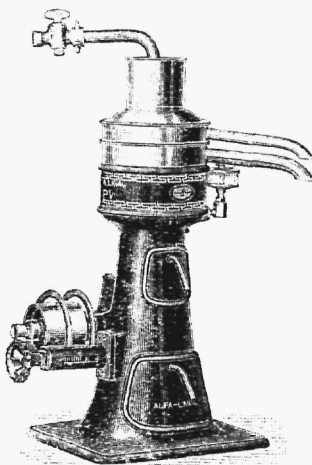
Valmistame aastakümnete jooksul saadud kogemuste põhjal

piimatalituse sisseseadete eelarveid ja plaane

TALLINNA EESTI MAJANDUSÜHISUS, TALLINNAS,

Viruvärava puiesteel 21, kõnetr. 85. Telegrammi aadress „ESTOKOMMERTS, TALLINN”

Näitusel oma paviljon. Aurujõuline piimatalituse sissesead ja aurujõulised peksugarnituurid igapäev töötamas

A S T R A

piimatalituse masinaid

Valmistame aastakümnete jooksul saadud kogemuste põhjal

piimatalituse sisseseadete eelarveid ja plaane

TALLINNA EESTI MAJANDUSÜHISUS, TALLINNAS,

Viruvärava puiesteel 21, kõnetr. 85. Telegrammi aadress „ESTOKOMMERTS, TALLINN”

Näitusel oma paviljon. Aurujõuline piimatalituse sissesead ja aurujõulised peksugarnituurid igapäev töötamas

Tarvitajad!

Kas olete järele mõtelnud, ei ostes kaupu erakauplustest, Teie vabatahtliselt annate suure osa oma sissetulekust üksikute rikastamiseks?

Ainult siis on Teil võimalus majapidamises kokku hoida ja kõik kasu elustarvete ostust omaile saada, kui lähema tarvitajate- ehk majandusühisuse liikmeks asiute ja kõik kaubad oma ühisusesi ostate.

Ühisegelised ettevõtted on aidanud kaubahindu alla suruda ja on alati valvel, et neid keegi ebaloomulikult kõrgendada ei saaks.

Ühisustele mureseb kaupu peaasjalikult oise valmistajatelt ühisuste oma suurkaubandusline ostu-müügi, oma tööostuse ja nõuande keskkohi

Eesti Tarvitajate Keskühisus

Tallinn, Viruvärava puistee 15.

Likööri- ja napsivabrik
o.-ü. „VERITAS”,

Talinnas.

Liköörid ja napsid.

1922. a. 8 kuldauraha.

AKTSIASELTS „ODOR” TALLINNAS

PÕHIKAPITAAL MK. 8.000.000.—
 TAGAVARAKAPITAALID „ 2.500.000.—
 JOOKSEV ARVE PÕHJA PANGAS NR. 22

PARFÜMEERIA-, KOSMEETIKA- JA
 MAJANDUSTARBEAINETE VABRIK

Juhatus, peakontor ja tellimiste vastuvõtmine: Tallinn, Jaani tänav 6
 Kõnetraat 1423 -- -- -- Telegrammi aadress: Odor, Tallinn

M Ü Ü G I L :

Lõhnaõlid	Veesaapa määre
Lõhnaveed (Eau de Cologne'id) kolmekordsed ja lillelõhnaga	Tindid - alisariin, kopiir, -värvilised ja hektograaf
Äädika-essents 80%	Templivärvid
Puuvilja-siirupid	Kontoriliim
Veini-ekstraktid	Ligua ferri albuminati
Puuvilja-essentsid	Hambapulber
Kingakreemid mitmet värvi	Puudrid
Õmblusmasinaõli	Glitseriin-kreemid
Juukseõli	Vegetal
Metallipuhastamise määre „Edu“	Männi-ekstrakt — vannide tarvis
Kaneel	Jootmise vedelik
Pipar, must	Naftaliinplated
„Lutika surm“	Kärbsepaber
„Prussaka surm“	j. n. e. j. n. e.
„Sõber“, kööginõude küürimise pulber	

!!! TÄHELEPANU !!!

ILMUSID MÜÜGILE PABEROSSID
KÕIGE KÕRGE MAS HEADUSES

DESSERT

10 TÜKKI — 15 MARKA

A-S. A. REIER & K^o.

Välja lõigata!

Eestimaa Kinnitus-Aktsia-Selts „EKA”le.

SIIN.

PIKK TÄN. NR. 6, OMAS MAJAS.

Palun mulle saata täitsa mittekohustava eriofferdi eluaegse kinnituse kohta **surma puhuks**

Mrk. suuruses.

Segakinnituse kohta aasta peale Mrk. suuruses.

Lapsekinnituse kohta aasta peale (laps on sünd.) Mrk. suuruses.

Preemia tahaksin 1/1-, 1/2-, 1/3-, 1/4-, 1/12-aastas maksta.

Olen sündinud: kuupäev kuu aasta

Ees- ja perekonnanimi:

(palutakse võimalikult selgesti kirjutada).

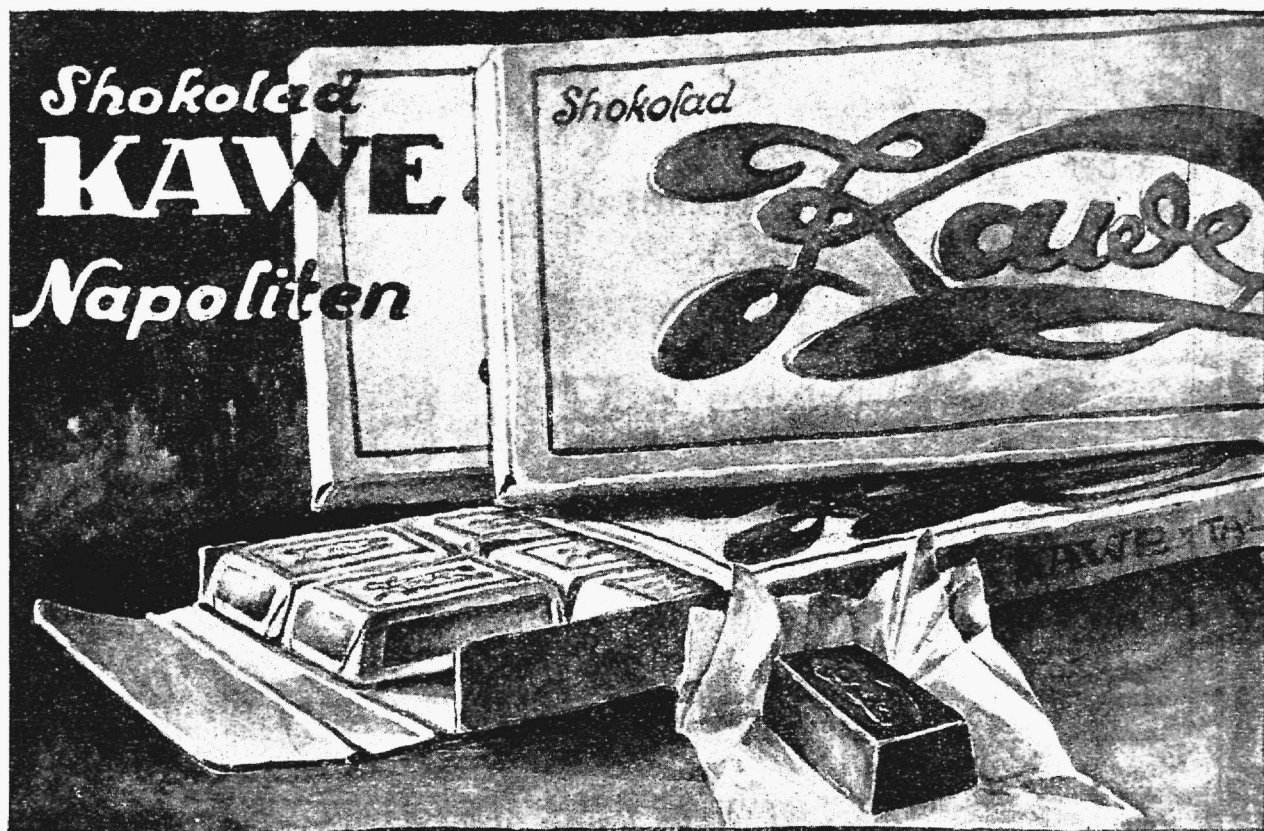
Elukoht (postiaadress), tänav

Peale selle huvitab mind **tule-** ja **veo-**kinnitus ja **kinnitus õnnetute juhtumiste vastu**

Paluksin mulle sellekohane offert saata ehk Teie agenti s. a.

kell ^{enne} / ^{pärast} lõunat minu juure tulla.

Välja lõigata! Mis vaja ei ole, palutakse läbi tõmmata.

Estimaa Kinnitus-Aktsia-Selts „EKA“

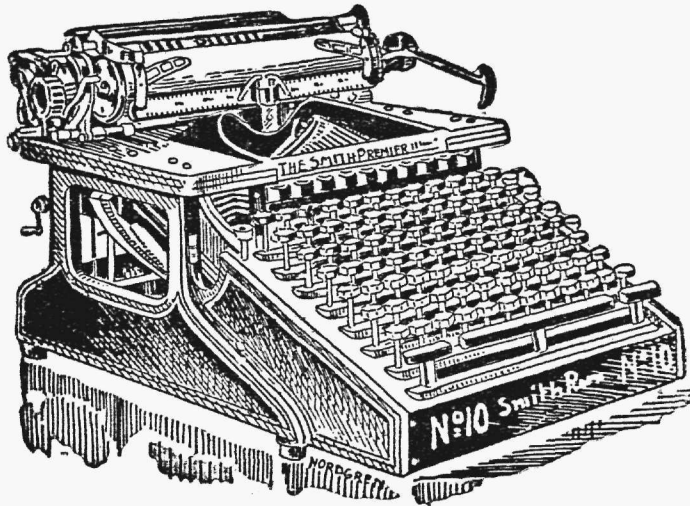
TALLINN.

PIKK TÄN. 6, OMAS MAJAS.

-POST-

MARK

PHILIPP SCHAEFER

SOOVITAB:

KIRJUTUS-, KÕIKSUGU
ARVE-, STENOPHON
ETTEÜTELUS-MA SIN AID,
KANTSELEI TARBEAINEID,
PABERI-, KIRJUTUS- JA
JOONISTUSMATERJAALE,
TULEKINDLAID RAHAKAPPE,
PALJUNDAMISAPARAATE,
BÜROOMÕOBLID JNE. JNE.
KÕNETRAAT 12-12.

TALLINN, HARJU TÄN. 21

En gros

En détail

KAUBAMAJA JOH. BERNER

Kõnetraat:
nr. 188

Tallinnas,
Väike Karja tän. nr. 12.

Säde-aadr.:
„Kiviklaas“

Rikkalikus valikus alaliselt ladus:

Klaas-, kivi-, emailitud ja alumiiniumnõud.
Majapidamise tarberiistad ja masinad.
Petrooleumilambid ja elektriarmatuurid.

Põllumajandusline keshühisus „Estonia“.

Kõige suurem põllu-, farja- ja linnufastvatuse
faaduste väljaveoäri Eestis.

1922. aastal põllupidajatelt ostetud faaba
eest välja makstud Mk. 397.282.875.—

Peafontor: Tallinn, Jaani tän. 6.
Telegr. aadr.: „Sentrestonia“.

Kõnetr.: Üldine 8-55. Sekretariaat 20-90.
Juhatus 18-91, 20-94. Urveosf. 25-19.

Worstitwabrif: Jakobsoni tän. 4. Kõnetr. 1-33.
Piimaäri: Jakobsoni tän. 4. „ 5-18
Külmetusmaja: Uus Sadama tän. 2. „ 4-78

Tallinnas 6 oma kauplust ja 182 müügikohta.

Efitused kodu- ja väljamaal.

Piimaühisustele soovitame:

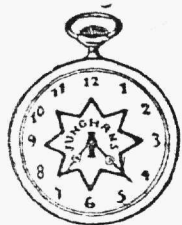
Aurujõuliste piimatalituste sisseseadeid Saksamaa ja Daani
wabrifuteft. Ilmakuulsaid „Westfaalia“ koorelahutajaid, auru-
jõul ja käsitfi. Rootsi „Baltic“ auruturbiiniga piimatalituse
sisseseadeid. Th. Sabroe & Ko. wabrifu külmetusmasinaid.
Paul Funke & Ko. wabrifu piimaprootvimise abinõusid.

Piimatalituste ja külmetusmajade ehituste plaanid, eelarwed ja sisse-
seadete eelarwed valmistatakse asjatundlikult ja korralikult wilunud
jõudude juhatusel.

Ilmakuulsate vendade Junghansi
ainuesitaja Eestis

H. Markovitsch

Tallinn, Viru tän. 24. Kõnetraat 26—52.

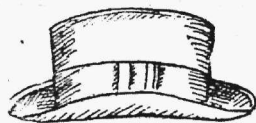

Kõige suurem valik kuul-
samaie Shveitsi
vabrikute taskukelladest
Tawannes, Watch, See-
land, Cyma, Eterna jne.
Võrdlemata headuses
kuulsa Speideli vabriku
kõiksugu eht uuskuld
— «DOUBLE» kaupa.

Müük suurel ja väikesel arvul.

Võtan tellimisi Junghansi kellade peale
vabriku hindadega. Kõik kellad müüakse
« vastutusega õige käigu eest. »

**Kellaseppadele
kõrged
protsendid**

Kas teate juba,
et mütsikauplus
Suur Pärnu mnt. 8
kõige kasulikum ostu-
koht on.

Saadaval suures valikus igasugu mütse,
kübaraid ja laste mütse jne. Omas töö-
kojas valmistatud ja ka väljamaalt saadud.

Kaup hea, hinnad väljaspool võistlust.
Austusega mütsikauplus S. Pärnu m. 8.
„ODAV“.

A. LAAMANN'I riidekauplus

Vene turu ja Narva m. nurgal 1/4.

**Maitserikas ja suur valik
kõiksugu riidekaupadest.**

Hinnad odavad.
Ostmise - mittesunduslik.

Moodsaid ja tugevaid
saapaid

ostate kõige paremini

Suur Pärnu maant. nr. 6.

End. Uusturg 102.

A. Mikk.

P. PÕDER V. Pärnu m. nr. 36

Tõnismäe nurgal. : Kõnetraat 24-75.

Soovitan omast Pariisi valmis-
riiete kauplusest iga-
suguseks hooajaks suures valikus mees-
terahva üliriideid.

Võtan tellimisi vastu meeste ja naister.
iõõde peale.

Äris suuremal arvul kodu- ja väljamaa riideid.
Hinnad võistlemata odavad.

Austusega **P. PÕDER.**

Esimese järõu kosmeetika,
parfümeeria ja tualett-seebi-
tehas Eestis.

Soovitab:

lõhnaõlised ja kõlnivett

(Eau de Cologne),

mis oma headuse poolest
paremate väljamaa saadus-
tega võistlevad.

Tallinn, S. Arehna tän. 34.
Kõnetraat 17-09.

KULDALA
TALLINN
KUNINGA TÄN. 4

TEL: 13-66.

Shveitsi Pletsisioon uurivabrikute ladud Zürich, Paris, London jne.

**Tallinna osakond „Kuldala“,
Kuninga tän. 4.**

Shveitsist on jälle kohale jõudnud suur saadetus uure — ilmakeelsatest vabrikutest, nagu: „Longines“, „Seeland“, „Borell“, „Fils et Co.“, „Invikta“ jne. Hinnad võistlemata.
„Kuldala“, Kuninga tän. 4. Kõnetraat 13-66.

EESTIMAA TAIMEVÕI
ESIMENE
TEMAS
KOKKA
TALLINN - REVAL

**Proovige ainult
ükskord taimevõid**

== „KOKKA“ ==

ja Teie tarvitate teda alati.

Saada igas kaupluses.

Shokoladi-, kompveki-
ja biskviidi-tehas
R. Klausson.

Tallinn, Toom-Vaestekooli t. nr. 1.
Kõnetraat nr. 19-05.

A. Brandmann'i
kompveki-
tööstus

Väike Tartu maantee nr. 4.

S o o v i t a b

tuntud headuses kõige paremat
shokolaadi,
shokolaadi-
kompvekke,
marmelaadi
ja biskviiti,

- Kaupmeestele protsendid. -

KAUBAMAJA

ESTO-MUUSIKA

TALLINN, LAI TÄN. 34 -- KÕNETR. 10-24

NOODID JA NENDE KIRJASTUS
 TIIVKLAVERID, PIANIINOD,
 MUUSIKARIISTAD JA NENDE OSAD

AINUESITUSED EESTIS:

C. BECHSTEIN, BERLIN, TIIVKLAVERID JA PIANIINOD
 STEINWAY & SONS, NEW-YORK, LONDON, HAMBURG, TIIVKLAVERID JA
 PIANIINOD

JUL. HEINR. ZIMMERMANN, LEIPZIG, MUUSIKARIISTAD
 EESTI KLAVERIVABRIK „ASTRON“ A/S, TARTU, TIIVKLAVERID JA PIANIINOD

Kaubandus- A-S. Hüppler & Ko., Tallinnas

Suur Tartu-maantee nr. 45. Kõnetraat 901.

Osakonnad: TALLINNAS, Suur Turg 13, kõnetraat 19-17.
 TARTUS, Peterburi tän. 23, „ 5-56.
 VALGAS, Riia tän. 23, „ 91.

EN GROS.

Igasugune raud ja teras.

Punane ja valge vask, tsink,

Inglis- ja seatina, antimoon.

Babbit, plekk: must, tsingitud

ja tinutatud raudplekk, valge J. C, x, xx
plekk, tsink-, tina-, punane ja valge vask.Traat: põletatud, põletamata ja tsin-
gitud raudtraat, valge ja punane
vasktraat, okastraat jne.Raua- ja teraskaup: naelad, needid,
kruvid, mutrid, poldid, tabalukud,
Am. lukud, hobuserauad jne. jne.Torud: mustad ja tsingitud gaasi-
torud, katlatorud, malmist mustavee
torud ja igasugused torude jaod.Tööriistad: seppadele ja lukuseppadele,
puuseppadele ja tiseritele,
maaritele ja sadulseppadele.Põllutööriistad: vikatid, luisud, hangud,
hargid, labidad loomaketid jne.

EN DETAIL.

Ehitusmaterjaalid: naelad,
takud, vilt, traaglid, katuse-
papp ja -tõrv, pliidiplated, siib-
rid, ahju- ja pliidiuksed, kriiskad
klosetid ja nende jaod, ukse- ja
aknahinged, ukse käepidemed
ja lukud jne.Armatuurid: vee- ja auru-
ventiilid, kraanid jne.Kanepi voollukud, puhasta-
misnarmad, masina- ja
tsilindriõli, värnits, värvid
mööblivedrud, mererohi,
mööblinaelad ja sildid.

Majapidamise tarbeasjad:

malm ja alumiinium potid, liha-
masinad, noad, kahvlid, lusikad,
triikrauad jne.Kivi, portselaan, alumiinium ja
emailitud nõud. Jahitarbeasjad.

- - - - Ostetakse vanu metalle ja Valga osakonnas kaltsusid - - - -

„OSTA” Kaubandus- ja Transport-Ühisus

Viruvärava puiestee nr. 27. Kõnetraat nr. 12-32, 18-51.

Soovitab omast ladust:

põllumasinaid ja põllutööriistu:

Lokomobiile, hob. veetav.,	Katusetõrva,	Õmblusmasinaid,
Rehepeksugarnituure,	Rehepeksumasinaid „Deutsche Werke“, hob. jõul.,	Võimamasinaid,
Isesõitjaid,	Vedruäkkeid,	Naftamootore,
Katusepappi,	Sahku,	Paaditaguseid mootore.

„AKVA”

Alkoholita jookide tööstus.

Tallinnas, Vaimu tän. nr. 1.
Kõneir. 6-19.

Soovitab.

võistlemata headuses:

Alkoholita likööriekstrakte,
veini ja lauaäädikaid ja äädika-essentse 60 ja 80%.

Limonaadi,

«Sidroni soodat»,

Seltersi,

Vischy'i,

Soodat j. m.

Köösel ja Kõtsi saapakauplus

Müürivahe tän. nr. 9 ja
Vana-Kalamaja tän. 26.

Kevade hooajaks

suur valik
võistlemata odav. hind. jalanõusid
Sandaalid, valged ja värvilised kingad, saapad meestele, naistele ja lastele. 26

Paul Michelson.

Väike-Karja t. 6. Tallinnas.

Karvanahkade, kübarate ja mütside kauplus.

Hea kaup ja odavad hinnad.

Kasukaid võetakse suveks hoiule, et koide eest kaitsta.

Esimene Eesti Kinnituse Selts

Asutatud 1866. aastal

Peakontor: Tallinnas, Jaani tänav nr. 6 Kõnestraat 785

Agendid igas linnas ja kihelkonnas

:-: Kõigevanem Eesti kinnituse selts :-:

Kinnituskasutused 20 protsenti odavamad

Palume tähele panna seltsi nime ja märki, et mitte ära vahetada teiste kinnitusseltsidega

Eesti Meripank A-S.,

TALLINNAS

VÕTAB RAHA HOIULE, ANNAB
LAENU, OSTAB JA MÜÜB VÄLIS-
VALUUTAT, TOIMETAB KÕIKSUGU
PANGAOPERATSIOONE.

Suur-Roosikrantsi tänav nr. 15.

„POLARIS”

EESTI KINNITUS-AKTSIA-SELTS

Tallinnas, Vana Viru tän. 12

(vastutuskapitaal Emk. 13.500.000.—)

TOIMETAB KÕIKSUGU

TULE- JA VEOKINNITUSI

Tulekinnitusi 2¹/₂ aasta jooksul tehtud
üle Emk. 12.000.000.000.— peale

Lähemaid teateid antakse seltsi peakontoris Tallinnas,
Vana Viru tän. 12, kõnetraat 14-41, ja agentide juures.

EESTI-VEENE PANK

TALLINNAS, VANA-POSTI TÄN. NR. 6

TELEGR. AADR.: „ESTRUSSBANK“

KÕNETR. 19-79

Põhikapitaal EMK. 25.000.000.—

TOIMETAB KÕIKSUGU PANGAOPE-
RATSIOONE SISE- JA VÄLJAMAAL.

L. SIMSIWART & Ko.

KÖNETR. 9-92.

TALLINN, PIKK TÄN. 7.

TELEGR. aadr.: „SIMSIWARTKO“.

„Esimene Eesti Õliriiete wabrik“

Õliriidest: weekindlaid wihmakuubi, mantlid, ülikondi, kimonoosid, põlli, presente j. n. e.

puldaniist: põlli, presente, töökindaid j. n. e.

Esimese tegewusaasta (1922)

jooksul 4 esimest ja 1 kõrgem

: auhind.

Ehituskontor

wõtab oma peale kõiksuguseid ehitus- ja remonttöid, valmistab plaane, teeb eelarweid. Oma ehitusmaterjaalide ladu. :

Lubjawabrik

müüb kustutamata lupja suuremal ja vähemal arwul. :

Kiwimurd

müüb ehituskiwe ja trepiastmeid.

- - - Hinnad mõõdukad. - - -

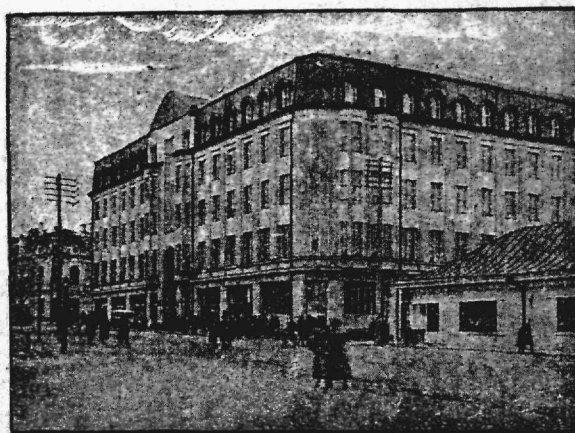
I. ZIMMERMANN'I

TRÜKIKODA

TALLINNAS, LÜHIKE JALG № 4 ◦ OMAS MAJAS.

KONETR. 9-24.

Valmistab kõiksugu raamatutrükkimis- ja köitmistöid, nagu kuukirju, põhikirju, aruandeid, katalooge, prospekte, hinnakirju, broshüüre, kui ka kontori raamatuid. Tabelid ja formulaarid vallavalitsustele, seltsidele, äridele j. n. e., laulatuse ja matuse laululehed, kutse-, nime- ja kihla-kaardid, kviitungid, apteeği signatuurid, etiketid, volikirjad j. n. e. Vallavalitsuste ja mõisate tarbed ladus alati saadaval.

TALLINNA KREDIIT PANK ^{A/S}

ASUTATUD 1907 A.

~
OSAKOND HAAPSALUS

~
Korrespondendid suuremates
väljamaa ja kõigis kodumaa
linnades ja alevites.

~
Igasugused pangaooperat-
sioonid sise- ja väljamaal

~
Tallinn, Suur Karja tän. nr. 23
Telegr. aadr.: «Krediitbank» :: Telef. 4-36, 12-49, 19-64